

Διάλογος

ISSN: 2529-170X

ΤΕΥΧΟΣ

116

ΑΘΗΝΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΧΟΡΗΓΙΑ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

«Διορθόδοξος Σύνδεσμος Πρωτοβουλιών Γονέων»
υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου
Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Γερωνύμου

Ίδρυτής: π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος (†)

ΕΚΔΟΤΗΣ:

Πρωτ. Κυριακός Τσουρός, Επίσκοπος Μπουκόμπα κ. Χρυσόστομος,
Αρχιμ. Μελέτιος Στάθης, Οίκον. Ανδρέας Γκατζέλης, Κωνσταντίνος
Παπαχριστοδούλου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:

Πρωτ. Κυριακός Τσουρός, Ιασίου 1, Αθήνα

ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Οικονόμος Ανδρέας Γκατζέλης

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Μητροπολίτης Βράτσας κ. Γρηγόριος, Βουλγαρία – Επίσκοπος Καρ-
πασίας κ. Χριστόφορος, Κύπρος – Επίσκοπος Σιεματίτσε κ. Βαρσα-
νούφιος, Πολωνία – Ηγούμενος Θεοφάνης Λουκιάνωφ, Ρωσία – Κα-
θηγητής Cipriani Streza, Ρουμανία – Επίσκοπος Μπουκόμπα κ. Χρυ-
σόστομος – Γεωργία Μπουρδάκου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ:

Πρωτ. Κυριακός Τσουρός – Οίκον. Ανδρέας Γκατζέλης –
Κων/νος Παπαχριστοδούλου

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ:

«Πανελλήνια Ένωση Γονέων για την Προστασία του Έλληνορθόδοξου
Πολιτισμού, της Οικογενείας και του Ατόμου» (ΠΕΓ). Ταχ. Διεύθυν-
ση: Τ.Θ. 60120, 153 43 Αγία Παρασκευή Αττικής, Τηλ.: 210 6396665
Fax: 210 6082219, <http://www.ppu.gr> e-mail: pegppu@gmail.com.

DIALOGOS

OWNER:

Inter-Orthodox Union of Parents' Initiatives, under the auspices
of His Beatitude, Ieronimos, Archbishop of Athens and all Greece

FOUNDER:

Father Antonios Alevizopoulos (†)

DIRECTOR:

Rev. Kyriakos Tsouros, P.O. Box 60120 -
153 43 Aghia Paraskevi, Athens

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ κυκλοφορεί και αποστέλλεται ΔΩΡΕΑΝ. Σκο-
πός μας είναι η ενημέρωση του Όρθοδόξου Πληρώματος στα
θέματα της σύγχρονης πλάνης και η προσφορά βοήθειας,
στό μέτρο του δυνατού, στα θύματα των νεοφανών αιρέσεων
και στις οικογένειές τους. Για να μπορέσουμε να συνεχίσουμε
την εργασία μας, είναι απολύτως αναγκαία η ήθικη και υλική
συμβολή σας. Προαιρετικές εισφορές για τη συνέχιση της έρ-
γασίας μας γίνονται με ευγνωμοσύνη δεκτές με ταχυδρομική
έπιταγή στη διεύθυνση της ΠΕΓ ή με τραπεζική έπιταγή στην

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,
ΑΡΙΘΜΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ: 180/296004-44,
IBAN: GR57 0110 1800 0000 1802 9600 444.

Εκτύπωση - κατασκευή

Αφοί Χ.Ε. ΔΟΥΚΑ & Σία Ο.Ε.
Λοϊράνης 11, Αχαρνά, τηλ. 210 2382910

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Η γιόγκα κατά τους διδασκάλους της», Δ' μέρος, του Πρωτοπρ. Κυριακού Τσουρού	1
«Ο Bruno Gröning (1906-1959) και οι "θεραπείες" του», του Πρωτοπρ. Βασίλειου Α. Γεωργόπουλου	5
«Γιαχβέ ή Ίεχωβά. Η ανάγνωση του όνόματος του Θεού ππ' στους Μάρτυρες του Ίεχωβά», του Καθηγητή Δρος Νέναντ Μπόζοβιτς	7
«π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος. Ένας σύγχρονος απολογητής», του Κωνσταντίνου Παπαχριστοδούλου	10
«Η ασυνέπεια στην περιήγηση διδασκαλία της "Εταιρείας Σκοπιά", του Γεωργίου Τσώτσου	17
«Θεολογικές προσεγγίσεις της αγιογραφικής τέχνης», του Έμμανουήλ Κανάκη	18
Ειδήσεις - Σχόλια Eurovision 2024: Αναζητώντας την ελευθερία με λάθος τρόπο	21
Ομάδες μελέτης του σκηνικού των αιρέσεων	10
Ραδιοφωνικές εκπομπές	16

TABLE OF CONTENTS

"Yoga according to its teachers", Part 4, by Protopresbyter Father Kyriakos Tsouros	1
"Bruno Gröning (1906-1959) and his 'cures'", by Protopresbyter Father Vassileios Gheorgopoulos	5
"Yahweh or Jehovah. Reading the name of God ππ' in Jehovah's Witnesses", by Professor Dr Nenad Bozovic	7
"Father Antonios Alevizopoulos. A modern apologist", by Constantinos Papachristodoulou	10
"The inconsistency in the teaching about angels of the 'Watchtower Society', by Gheorghios Tsotsos	17
"Theological approaches to the art of iconography", by Emmanuel Kanakis	18
News - Comments Eurovision 2024: Searching for freedom in all the wrong ways	21
Study groups of the landscape of heresies	10
Radio programmes	16

Η ΓΙΟΓΚΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΤΗΣ

του Πρωτοπρ. Κυριακού Τσουρού
Γραμματέως της Σ. Έ. επί των Αίρέσεων

(Δ' μέρος)

7) Σουάμι Παραμαχάμσα Σατυανάντα Σαρασβάτι

Σέ άρθρο του πού δημοσιεύεται στο περιοδικό «Γιόγκα» του Σατυανάντασραμ, ο Σουάμι Σατυανάντα Σαρασβάτι υπογραμμίζει ξεκάθαρα, ότι «Πρέπει να διατηρήσουμε την πνευματική σημασία της Γιόγκα και της ιερότητας που ή λέξη αυτή αντιπροσωπεύει... Θερμά παρακαλώ όλους τους όμιλητές και όλους αυτούς που την εξασκούν να μην υποβιβάζουν την Γιόγκα κάτω του αληθινού σκοπού της. Εάν θέλεις να κάνεις Γιόγκα μόνον για την όμορφιά σου, υπάρχουν γι' αυτό τό σκοπό τό κέντρα όμορφιάς. Παρακαλώ πήγαινε σ' αυτά και μην έρχεσαι στά κέντρα της Γιόγκα. Εάν θέλεις επίσης να φορμάρεις τό σώμα σου, υπάρχουν και κέντρα φυσιοθεραπευτικής άγωγής καθώς και άλλα παρόμοια μέρη για να πᾶς. Πήγαινε λοιπόν εκεί. Γιατί στά κέντρα της Γιόγκα θά πρέπει μόνον ό σκοπός της ανάπτυξης της συνειδητότητάς σου να σέ φέρνει. Εάν δέν ενδιαφέρεσαι γι' αυτήν την ανάπτυξη, τότε βεβαίως, μή διστάσεις να αναζητήσεις άλλου αυτό που ζητάς»¹.

Επισημαίνει μάλιστα ότι: «Και όταν ή Γιόγκα γίνεται επάγγελμα τότε υποβαθμίζεται στή στάθμη ενός οίουνδήποτε, αδιάφορα εάν είναι επιτυχές ή όχι, επάγγελμα-τος. Η Γιόγκα ένα σκοπό μόνο έχει παρακαλώ θυμηθήτε, όχι δύο σκοπούς, αλλά ένα και μόνο: Να απαλλάξει τόν άνθρωπο από τά δεινά των δυσκολιών του. Γι' αυτό είναι μία απελευθερωτική δύναμη και όχι μία δε-

σμευτική δύναμη. Απελευθερώνει τόν νοῦ από τήν ὕλη και τό πνεῦμα από τόν νοῦ»².

Επίσης ο Σουάμι προσθέτει ότι: «Τό κίρ-ταν είναι ένα οὔσιαστικό συστατικό της πνευματικής ζωής και μέρος της Nada Yoga, της γιόγκα του ήχου. Χαρακτηρίζεται από τήν απλότητα της μελωδίας καθώς και από τούς στίχους που αποτελούνται από μάντρα. Η απαγγελία μάντρα έχει ισχυρή επίδραση στον νοῦ, τά συναισθήματα, τό νευρικό σύστημα και τό φυσικό σώμα και επιφέρει ήρεμία του νοῦ καθώς επίσης ανανεώνει τήν ενέργεια.

Υπάρχουν μόνο τρεῖς ιδιότητες που απαιτούνται από έναν άφοσιωμένο για να φτάσει στον Θεό. Πρώτον, θά πρέπει να θεωρεῖτε τόν εαυτό σας αναπόσπαστο μέρος του παγκόσμιου σχεδίου ζωής και να γίνετε ταπεινοί σαν μία λεπίδα χόρτου. Δεύτερον, πρέπει να είστε τόσο άνθεκτικοί όσο τό δέντρο που βλέπει τό καλοκαίρι, τόν χειμώνα, τήν καταιγίδα και τόν άνεμο. Και τρίτον, θά πρέπει να συντονιστεῖτε μέ τόν Θεό τραγουδώντας τό όνομά του. Εάν ενσωματώνετε αυτές τίς τρεῖς ιδιότητες, τότε μπορείτε να έχετε τό όραμα του θείου»³. Γι' αυτό, «Τό να χαρίσει κανείς γνώσεις της Γιόγκα αποτελεί τό καλύτερο είδος φιλανθρωπίας»⁴.

Ο Σουάμι Σατυανάντα χρησιμοποιεί ένα παράδειγμα για να παρουσιάσει τήν δράση της Γιόγκα. «Όταν αρχίζεις, λέει, να σκουπίζεις ένα δωμάτιο που είχε μείνει κλειστό για 6 μήνες, τότε θά αρχίζουν να βγαίνουν

1. Περιοδικό Γιόγκα, έτος 1, αριθμ. 1, μέ τίτλο «Η Γιόγκα της δεκαετίας του 1980», σ. 6. Πρβλ. και π. Αντωνίου Αλεβιζοπουλου, Αποκρυφισμός Γκουρούισμός «Νέα Έποχή», Αθήναι 1993, σ. 169.

2. όπ.π., σ. 7.

3. <https://satyanandayoga.gr/events/kirtan-concert-kai-kirtan-workshop-with-tarana-chaitanya/> 1/6/2023

4. Περιοδικό Γιόγκα, έτος 1, αριθμ. 1, μέ τίτλο «Η Γιόγκα της δεκαετίας του 1980», σ. 10.

ἀπό τίς γωνίες διάφορες βρωμίες. Ἔτσι καί κατά τήν διάρκεια τοῦ διαλογισμοῦ, μέ τήν πίεση τῆς Γιόγκα, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, διαφόρων εἰδῶν ἀκαθαρσίες ἀρχίζουν νά ἐπιπλέουν στήν ἐπιφάνεια τοῦ νοῦ»⁵.

Γιά τόν Σουάμι Σατυανάντα «Ἡ Γιόγκα δέν εἶναι Ἰνδική. Ἡ Γιόγκα εἶναι ἓνα διεθνές ζήτημα αὐτογνωσίας. Ἡ Γιόγκα εἶναι μία παναθρώπινη κληρονομία. Ἐπαινος βέβαια ἀρμόζει στήν Ἰνδία διότι μόνο αὐτή διατήρησε τήν Γιόγκα παρ' ὅλα τά ἱστορικά της ἀτυχήματα καί τίς φυσικές καταστροφές της»⁶.

Ὁ Σουάμι διευκρινίζει, ἐπίσης, ὅτι ὁ μαθητής δέν ἐπιβαρύνεται μέ χρηματική δαπάνη. Ὅμως, δέν παραλείπει νά ἐξασφαλίσει τοὺς διδασκάλους τῆς Γιόγκα: «Ὅταν ὁ μαθητής ἔρχεται στόν δάσκαλο γιά νά μάθει Γιόγκα γνωρίζει πολύ καλά ὅτι ὁ δάσκαλος πρέπει νά ζήσει κι ἀκόμη νά συντηρήσει ὅλη τήν ὀργάνωση. Ὁ μαθητής δέν πληρώνει μία συγκεκριμένη ἀμοιβή, ἀλλά προσφέρει ὅ,τι ἔχει νά διαθέσει. Ἄν εἶναι ἑκατομμυριοῦχος ἐπιχειρηματίας μπορεῖ νά δώσει 10.000 ρούπια, ἀλλά ἂν εἶναι γεωργός μπορεῖ νά δώσει μόνο 10 ρούπια κι ἂν δέν ἔχει χρήματα μπορεῖ ἀπλῶς νά δώσει ἓνα σάκκο ρύζι»⁷.

Στό ἴδιο περιοδικό, ἡ Σουάμι Σιβαμούρτι, μαθήτρια καί ἐκπρόσωπος τοῦ Παραμαχάμσα Σατυανάντα Σαρασβάτι στήν Ἑλλάδα, σέ προλογικό σημείωμά της, παρουσιάζει τά «πλεονεκτήματα» τῆς Γιόγκα: «Ἡ Γιόγκα ἀναπτύσσει τήν ἐσωτερική ὑπαρξή τοῦ ἀτόμου, ἀκριβῶς ὅπως ὁ γλύπτης ἀποκαλύπτει σταδιακά τή μορφή τῶν ἔργων του. Ἡ μορφή εἶναι ἤδη ἔμφυτη μέσα στό μάρμαρο - ὁ γλύπτης ἀπλῶς ἀποκόβει τά ἄχρηστα μέρη πού τήν καλύπτουν. Κατά τόν ἴδιο τρόπο ἡ ἐσωτερική δυνατότητα τοῦ ἀτόμου πάντα ὑπάρχει - ἡ Γιόγκα ἀπλῶς ἀπομακρύνει τό χονδροειδές γιά νά τῆς ἐπιτρέψει νά ἀκτινο-

βολήσει»⁸. Καί συνεχίζει: «Ἄς ἀνοίξουμε τήν πόρτα τῆς Γιόγκα στόν καθένα εἴτε ξέρουν κάτι γιά Γιόγκα εἴτε ὄχι. Ἡ Γιόγκα εἶναι φίλη ὅλων καί ἀνάγκη γιά τοὺς καιρούς μας... Σ' ὅλους πρέπει νά γίνει γνωστή ἡ Γιόγκα... Μόνο τότε θά μπορέσουν οἱ ἄνθρωποι νά ἐργασθοῦν μαζί σάν μία γιγαντιαία δύναμη καί νά μεταβάλουν τά ἀνθρώπινα σέ θεῖα καί νά φέρουν τόν οὐρανό στή γῆ»⁹.

Γενικῶς, γιά τοὺς διάφορους τύπους καί τά εἶδη τῆς Γιόγκα, ἀπό τό ἴδιο περιοδικό, ὅπως καί ἀπό πολλά σχετικά κείμενα ἄλλων γκουρού, πληροφωροῦμαστε: «Αὐτές πού ἀναφέρουμε ἐδῶ εἶναι ἓνας κατάλογος τῶν κυρίων τύπων Γιόγκα: Μάντρα Γιόγκα, Κουνταλίνι Γιόγκα, Λάγια Γιόγκα, Χάθα Γιόγκα, Ράτζα Γιόγκα, Πατάντζαλι Μπάκτι Γιόγκα, Ντυάθνα Γιόγκα, Σβάρα Γιόγκα, Κάρμα Γιόγκα, Κρίγια Γιόγκα, Τζάπα Γιόγκα, Τζνάνα Γιόγκα. Φυσικά ὑπάρχουν πολύ περισσότερες... διαφορετικές αὐτές ἀτραπούς.

Ὅλοι αὐτοί οἱ διαφορετικοί τύποι Γιόγκα μποροῦν γενικά νά ταξινομηθοῦν σέ πέντε βασικές ομάδες. Αὐτές ἀνταποκρίνονται στίς πιό χαρακτηριστικές ὁψεις τῆς προσωπικότητάς μας καί εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. Κάρμα Γιόγκα - ἡ ἀτραπὸς τῆς δράσης,
2. Μπάκτι Γιόγκα - ἡ ἀτραπὸς τῆς ἀφοσίωσης,
3. Τζνάνα Γιόγκα - ἡ ἀτραπὸς τῆς ἔρευνας.
4. Ράτζα Γιόγκα - ἡ ἀτραπὸς τῆς ἐνδοσκόπησης.
5. Χάθα Γιόγκα - ἡ ἀτραπὸς τῆς ἐξισορρόπησης τῶν νοητικῶν, σωματικῶν καί λεπτειλίεπτων (πρανικῶν ἢ βιοπλασμικῶν) τοῦ σώματος.

Οἱ ἄλλες μορφές Γιόγκα μποροῦν νά βροῦν τή θέση τους σ' αὐτοὺς τοὺς πέντε βασικούς τύπους»¹⁰.

5. Περιοδικό Γιόγκα, Σατυανάντα Ἑλλάδος, Μάρτιος 1980, ἀριθμ. 3, σ.27.

6. Περιοδικό Γιόγκα, ἔτος 1, ἀριθμ. 1, μέ τίτλο «Ἡ Γιόγκα τῆς δεκαετίας τοῦ 1980», σ. 8.

7. ὅ.π.π., σ. 14.

8. ὅ.π.π., σ. 1.

9. ὅ.π.π., σ. 1.

10. ὅ.π.π., σ. 16.

Στό ἐν λόγῳ περιοδικό τοῦ Σατυανάντασραμ Ἑλλάδος, καταγράφονται ἐντυπωσιακές πληροφορίες γιά τήν Χάθα Γιόγκα καί τήν σχέση της, τόσο μέ τήν σελήνη καί τόν ἥλιο, ὅσο καί μέ τά «ρουθούνια» τοῦ ἀσκουμένου σ' αὐτή: «Ἡ λέξη "Χάθα" ἀποτελεῖται ἀπό δύο συλλαβές, δηλαδή τή "χα" καί τή "θα". "χα" σημαίνει σελήνη καί "θα" σημαίνει ἥλιος. Γιόγκα σημαίνει ἔνωση. Ἐτσι ἡ Χάθα Γιόγκα σημαίνει τήν ἀρμονία ἀνάμεσα στή σεληνιακή καί ἡλιακή ὄψη τῆς ὑπαρξῆς μας. Τό δεξιό ρουθούνι συνδέεται μέ τήν ἡλιακή ὄψη καί τό ἀριστερό ρουθούνι μέ τή σεληνιακή ὄψη. Ἡ σελήνη ἐξουσιάζει τίς νοητικές λειτουργίες, ἐνῶ ὁ ἥλιος ἐλέγχει τίς ζωτικές καί φυσικές λειτουργίες. Αὐτό ἰσχύει γιά ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καί εἶναι βασικό ἀξίωμα τῆς Γιόγκα. Τά δύο ρουθούνια ἔχουν μιά βαθύτερη σχέση μέ τή ροή τῆς πράνα μέσα στήν ὑπαρξή μας. Αὐτή ἡ ροή τῆς πράνα εἶναι πού τελικά ἐπηρεάζει τίς νοητικές καί σωματικές λειτουργίες. Ἄν κυριαρχεῖ ἡ σεληνιακή ροή τότε ἔχει κανεῖς τήν τάση νά σκέφτεται πολύ. Ἄν κυριαρχεῖ ἡ ἡλιακή ροή, τότε τό ἄτομο τείνει στήν ἐξωτερίκευση καί στή σωματική δραστηριότητα. Ὅλη τήν μέρα ἔχουμε τήν τάση νά λειτουργοῦμε εἴτε περισσότερο νοητικά εἴτε περισσότερο σωματικά. Αὐτή εἶναι μιά φυσιολογική διαδικασία. Ὅμως γιά τήν τέλεια νοητική καί πνευματική φυσικοσωματική ἰσορροπία ἡ σεληνιακή ροή πρέπει νά κυριαρχεῖ γιά δώδεκα ὥρες περίπου τήν ἡμέρα καί ἡ ἡλι(κι)ακή ροή ἄλλες δώδεκα ὥρες. Αὐτό διασφαλίζει ὅτι δέν θά 'ναι κανεῖς οὔτε πολύ ἐνδοστρεφῆς οὔτε ἐξωστρεφῆς καί ὅτι θά ἔχει μιά ἰσορροπημένη προσωπικότητα. Ἡ ἰσορροπία αὐτῶν τῶν δύο ροῶν εἶναι οὐσιαστική καί ἀποτελεῖ τόν σκοπό τῆς Χάθα Γιόγκα. Καί ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλά ἡ ἰσορροπία αὐτῶν τῶν δύο ροῶν ὁδηγεῖ σέ τέλεια σωματική καί νοητική υγεία. Ἀκόμα, ὅταν αὐτές οἱ δύο ροές εἶναι ἀκριβῶς οἱ ἴδιες (ἐκδηλούμενες ἀπό ἴσες ροές στά ρουθούνια) τότε εἶναι ἡ περίοδος πού μπορεῖ νά πα-

ρουσιαστοῦν αὐτόματα οἱ καταστάσεις διαλογισμοῦ. Ἡ ἰσορροπία αὐτῶν τῶν δύο ροῶν, τοῦ ἡλίου καί τῆς σελήνης, εἶναι ὁ σκοπός τῆς Χάθα Γιόγκα»¹¹.

Από τό κείμενο αὐτό, ἀλλά καί ἀπό ἄλλα σχετικά κείμενα τοῦ χώρου, πού εἶδαμε πιό πάνω καί θά δοῦμε καί πιό κάτω, προβάλλει καί ἓνας ἀποκρυφιστικός χαρακτήρας τῆς τεχνικῆς τῆς Γιόγκα. Ἄλλωστε, ὁ Σατυανάντα Παραχάμσα, ἐρωτηθεῖς σέ συνέντευξή του στήν Μπογκοτά, ἄν συμφωνεῖ ἡ Γιόγκα μέ τήν παραψυχολογία, ἀπάντησε: «Ναί, ἡ παραψυχολογία εἶναι μέρος τῆς Γιόγκα»¹².

Τέλος ἡ Γιόγκα, συνδυασμένη μέ διαλογισμό, πρέπει, κατά τοὺς διδασκάλους της, νά ἀσκεῖται καί ἀπό παιδιά. Ἐτσι, διαφημίζεται τόσο ἀπό τοὺς διδασκάλους της, ὅσο καί ἀπό γυμναστήρια καί περιοδικά πού τήν προωθοῦν. Κατά τόν Σουάμι Σατυανάντα, «... Μαζί μέ τήν ἐξάσκηση ὅλων αὐτῶν στό σπίτι τό πρῶτο πράγμα πού πρέπει νά διδάξετε στά παιδιά σας εἶναι τό Χάρι Ὁμ Τάτ Σάτ. Τό Ὁμ εἶναι τό ὑπέρτατο, ὑπερβατικό, ὄν. Χάρι εἶναι ἡ πραγματικότητα πού διεισδύει τά πάντα καί μένει ἀναλλοίωτη. Ἡ ὑπέρτατη πραγματικότητα δέν εἶναι μόνο ὑπερβατική, εἶναι καί ἔμφυτη καί παρούσα συνεχῶς. Τό Χάρι λοιπόν ἀντιπροσωπεύει τήν ἔμφυτη καί ἀμετακίνητη πραγματικότητα πού ὑπάρχει παντοῦ»¹³.

Δέν πρέπει, βεβαίως, νά λησμονοῦμε πόσο στενά συνδέονται ὅλα τά εἶδη τῆς Γιόγκα μέ τά λεγόμενα «τσάκρας», δηλαδή μέ τά ἐπτά, ὅπως ὑποστηρίζουν συνήθως, ἐνεργειακά «κέντρα», τά ὁποῖα ὑποτίθεται ὅτι ἐδρεύουν στήν σπονδυλική στήλη. Κατά τίς «ἀσάνες», δηλαδή τίς ἀσκήσεις τῆς Γιόγκα, κυρίως στήν Κουνταλίνι Γιόγκα, πρέπει νά ἀφυπνιστεῖ ἡ «ζωτική ἐνέρ-

11. ὅπ. π., σσ. 16-19 («Πράνα»=ζωτική ἐνέργεια).

12. Περιοδικό Γιόγκα, «Σατυανάντα Ἑλλάδος», Αὐγουστος 1982, ἀριθμ. 32, σ. 38.

13. Περιοδικό Γιόγκα, «Σατυανάντα Ἑλλάδος», Μάρτιος 1980, ἀριθ. 3, σ. 27.

γεια», πού έδρεύει στό κατώτερο «τσάκρα», τό όποιο βρίσκεται στή βάση τής σπονδυλικής στήλης, στό ιερό όστούν, καί νά φθάσει στό άνώτερο, πού βρίσκεται στό ύψος του έγκεφάλου¹⁴.

Γιά τό έρώτημα, κατά πόσον ή Γιόγκα έχει σχέση μέ τήν θρησκεία ή άν μπορεί νά συνδυαστεί μέ θρησκευτικές καί μάλιστα χριστιανικές πεποιθήσεις, τό Σατυανάντασραμ Ελλάδος, σέ σχετική έρώτηση διαβεβαιώνει: «Ε. Πιστεύετε ότι μπορούν οί θρησκευτικές διδασκαλίες νά φέρουν τά ίδια πλεονεκτήματα πού φέρνει ή Γιόγκα;

Α. Η θρησκεία δέν μπορεί νά γίνει πράξη όταν έχει κανείς διασκορπισμένο νοῦ ή άσταθές σώμα. Γι' αυτό, οί άνθρωποι πού θέλουν ειλικρινά νά ακολουθήσουν τήν δική τους θρησκεία, θά πρέπει νά κάνουν Γιόγκα. Έτσι, θά πετύχουν ειρήνη του νοῦ, συγκέντρωση καί διάθεση γιά προσευχή»¹⁵. Καί σέ πολυγραφημένο έντυπο τής κίνησης διαβάζουμε ότι «Η Γιόγκα θά αναδυθεί σάν μιá μεγάλη παγκόσμια δύναμη πού θά αλλάξει τήν πορεία τών γεγονότων του κόσμου»¹⁶.

8) The Sivananda Yoga Center

Τό Κέντρο αυτό, πού έδρεύει καί στήν Ελλάδα, προβάλλει, στήν αρχή, τήν Γιόγκα ως τήν «αρχαία έπιστήμη τής ζωής (πού) μπορεί νά σοῦ διδάξει τό πώς θά έλέγχεις τήν ένταση». Η Γιόγκα, κατά τό Κέντρο αυτό, μπορεί νά διδάξει τούς ανθρώπους νά ξεπεράσουν όλες τίς δυσκολίες. Η Γιόγκα είναι «ένas πρακτικός τρόπος ζωής,... Ό καθένας μπορεί νά ασκήσει τή Γιόγκα άνεξάρτητα από ήλικία, θέση ή θρησκεία»¹⁷.

14. Βλ. Γλωσσάριο στό περιοδικό Γιόγκα, «Σατυανάντα Ελλάδος. Μέθοδοι τής Γιόγκα γιά νά άφυπνίσουν τήν ζωτική δύναμη πού βρίσκεται κοντά στή βάση τής σπονδυλικής στήλης», Μάρτιος 1980, άριθ. 3.

15. Στο ίδιο περιοδικό, Αύγουστος 1982, άριθμ. 32, σ. 40.

16. Παρά π. Αντωνίου Αλεβιζοπούλου, Ψυχοναρκωτικά, Αθήναι 1980, σ. 85.

17. The Sivananda Yoga Center, Τό βιβλίο τής Γιόγκα, Όλοκληρωμένη πρακτική μέθοδος, έκδ. Δίδυμοι, Αθήναι 1987, Πρόλογος, σ. 1.

Στή συνέχεια ό συγγραφέας του βιβλίου τής κίνησης ύποστηρίζει ότι: «Τό 1957 έφτασα στήν Αμερική, σταλμένος από τόν δάσκαλό μου, τόν Σβάμι Σιβανάντα. Ό Δάσκαλός μου μου είπε: "Πήγαινε, ό κόσμος περιμένει. Πολλές ψυχές από τήν Ανατολή έχουν ένσαρκωθεί τώρα στή Δύση. Πήγαινε καί άφύπνισε τήν συνείδηση πού είναι κρυμμένη μέσα στή μνήμη τους καί φέρτους πίσω στό μονοπάτι τής Γιόγκα", έτσι κι έκαμα»¹⁸.

Αναφερόμενος στήν προέλευση τής Γιόγκα γράφει: «Η αρχή τής γιόγκα χάνεται μέσα στά νέφη του χρόνου - άφού ή γιόγκα θεωρείται μιá θεία έπιστήμη τής ζωής, πού άποκαλύφθηκε σέ φωτισμένους σοφούς μέσα από τό διαλογισμό. Η πιό παλιά αρχαιολογική μαρτυρία τής ύπαρξής της αντιπροσωπεύεται από έναν άριθμό πέτρινων σφραγίδων πού δείχνουν εικόνες σέ γιόγκικες στάσεις καί πού ξεθάφτηκαν στήν Ινδική κοιλάδα καί χρονολογούνται από τό 3.000 π.Χ. περίπου»¹⁹.

Παρ' όλα αυτά, ένω ύποστηρίζει ότι ή Γιόγκα είναι «αρχαία έπιστήμη τής ζωής», μιá άσκηση πού λύνει, κυρίως, τά ψυχολογικά καί σωματικά προβλήματα τών ανθρώπων, έν τούτοις δέν κρύπτει στή συνέχεια ποió είναι τό πραγματικό νόημα καί ό βαθύτερος σκοπός της. «Ό βαθύτερος σκοπός όλων τών διαφόρων όψεων τής πρακτικής τής γιόγκα είναι νά ένώσει ξανά τό άτομικό έγώ (Τζίβα) μέ τό Άπόλυτο ή τήν καθαρή συνείδηση (Βράχμαν) - πράγματι, ή λέξη γιόγκα σημαίνει κατά γράμμα "ένωση". Η ένωση μ' αυτή τήν άμετάβλητη πραγματικότητα άπαλάσσει τό πνεῦμα από κάθε αίσθηση χωρισμοῦ, έλευθερώνοντάς το από τίς πλάνες του χρόνου, του χώρου καί τής αιτιότητας. Είναι μόνο ή άγνοιά μας, ή άνικανότητά μας νά διακρίνουμε ανάμεσα στό πραγματικό καί τό ψεύτικο, πού μάς έμποδίζει νά καταλάβουμε τήν πραγματική μας φύση»²⁰.

18. όπ.π.

19. όπ.π., σ. 13.

20. όπ.π., σ. 15.

Ο BRUNO GRÖNING (1906-1959) ΚΑΙ ΟΙ «ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ ΤΟΥ»

του Πρωτοπρ. Βασιλείου Α. Γεωργόπουλου
Αναπληρωτή Καθηγητή Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

I. Ο Bruno Gröning

Ο Bruno Gronkowski γεννήθηκε στις 30 Μαΐου 1906 στο Danzig, και ήταν παιδί πολυμελούς ρωμαιοκαθολικής οικογένειας. Νυμφεύθηκε σε ηλικία 21 ετών και γερμανοποίησε το επώνυμό του σε Gröning. Μετά το δημοτικό σχολείο, εργάστηκε ως περιστασιακός εργάτης. Τό 1943 εντάχθηκε στη Βέρμαχτ και όταν τό 1946 επέστρεψε από τη ρωσική αιχμαλωσία μετακόμισε στο Dillenburg (Έσση). Εκεί ή σπιτονοικοκυρά του άρχισε να διαδίδει, ότι είχε θεραπεύσει την ανιψιά της. Τά νέα για τή «θεϊκή δύναμη» του B. Gröning εξαπλώθηκαν πολύ γρήγορα.

Η υποτιθέμενη θεραπεία προκάλεσε μεγάλο ενδιαφέρον από τά μέσα ενημέρωσης τό 1949 και πολλοί άρρωστοι άνθρωποι συνέρρευσαν στον «θαυματουργό θεραπευτή» στο Herford. Άλλοι σταθμοί τών δραστηριοτήτων του κατά τά έτη 1950 έως 1953 ήταν οί πόλεις Hamburg, Oldenburg και ή Άνω Βαυαρία.

Ωστόσο, λόγω τής έλλειψης ιατρικής άδειας, ό B. Gröning σύντομα ήρθε σε σύγκρουση μέ τίς κρατικές υγειονομικές αρχές. Έπειδή άγνόησε επανειλημμένως τίς νομικές διατάξεις, ξεκίνησε έκτεταμένη

έρευνα στό Μόναχο τό 1954. Κατηγορήθηκε, ότι έν γνώσει του παραβίασε τόν νόμο καί άποδέχθηκε έξ άμελείας τόν θάνατο τουλάχιστον ενός άτομου. Καταδικάστηκε σε όκτώ μήνες φυλάκιση. Σέ μία άλλη δικαστική υπόθεση, στό έρώτημα πού του τέθηκε ποιές ασθένειες θά μπορούσε νά θεραπεύσει, απάντησε: «θεραπεύω όλες τίς ασθένειες στη γή». Όταν ρωτήθηκε γιατί δέν ξεκίνησε μέ τόν έαυτό του καί δέν θεράπευσε τήν έμφανή βρογχοκήλη του, απάντησε, ότι προέχει τό νά θεραπεύσει τίς ασθένειες τών ανθρώπων.

Τήν ίδια χρονική περίοδο σε γνωμοδότηση για δικαστική χρήση, ό Γερμανός Ψυχίατρος Alexander Mitscherlich έκανε λόγο για τήν «παθολογική προσωπικότητα του Gröning [...] μέ βαθμό ύποβλητικής ισχύος άνω του μέσου όρου». Υποσχόταν θεραπεία σε πολλούς ανθρώπους, πού ζητούσαν συμβουλές καί τούς συμβούλευε νά μήν δούν άλλο γιατρό. Είχε επίσης απορρίψει οποιαδήποτε έπιστημονική ιατρική βοήθεια στη θεραπεία τών δύο άρρωστων παιδιών του, πού τελικά πέθαναν σε νεαρή ηλικία.

Ο ίδιος ό B. Gröning άρρώστηκε από καρκίνο του στομάχου καί ύποβλήθηκε σε

Συνδέοντας τήν Γιόγκα μέ τόν διαλογισμό καθορίζει καί τίς «ευνοϊκές» ώρες καί τά σημεία του όρίζοντα για τήν άσκησή τους: «Οί πιό ευνοϊκές ώρες τής ημέρας για διαλογισμό είναι τήν αυγή καί τό σούρουπο πού ή άτμόσφαιρα είναι φορτισμένη μέ πνευματική ενέργεια. Άλλά αν καμιά απ' αυτές τίς ώρες δέν μπορείς, διάλεξε απλώς μία ώρα πού θά 'σαι μόνος κι άνενόχλητος. Άρχισε μέ είκοσι λεπτά καί βαθμιαία μπο-

ρείς νά φτάσεις τή μία ώρα. Κάθισε βλέποντας πρός τήν Ανατολή ή τόν Βορρά για νά ώφεληθείς από τις αίθερικές επιδράσεις του μαγνητικού πεδίου τής γής»²¹. Η σύνδεση τής Γιόγκα από τόν έν λόγω γκουρού μέ συγκεκριμένες ώρες τής ημέρας καί σημεία του όρίζοντα προσδίδουν σε αυτή καί αποκρυφιστικό χαρακτήρα.

21. όπ.π., σ. 92.

θεραπεία βασισμένη στην επιστημονική ιατρική στο Παρίσι το 1958. Ωστόσο, ο καρκίνος τόν οδήγησε στον θάνατο στις 26 Ιανουαρίου 1959. Κάθε χρόνο, από τους όπαδούς του, πραγματοποιούνται ποικίλες τελετές μνήμης στην επέτειο της γέννησης και του θανάτου του.

II. Ένας οργανισμός προώθησης των δοξασιών του

Προκειμένου να διαδώσει τις θέσεις του ο B. Gröning ίδρυσε το 1953 την «Ένωση για την Προώθηση των Ψυχικών, Πνευματικών και Φυσικών Θεμελίων της Ζωής», ή οποία δημιούργησε τις πρώτες ομάδες «θεραπευμένων» ανθρώπων στη Γερμανία. Είκοσι χρόνια μετά τον θάνατο του B. Gröning, το 1979, υπήρξε διάσπαση. Αυτοί που αποχώρησαν από τον αρχικό οργανισμό ίδρυσαν τον «Κύκλο Φίλων Bruno Gröning» (BGF) υπό την ηγεσία της αυστριακής δασκάλας Grete Hausler (1922-2007).

Η οργάνωση αυτή αυτοπροβάλλεται ποικιλοτρόπως σέ παρά πολλές γλώσσες και χώρες, της **Ελλάδας συμπεριλαμβανομένης**, ως «μία από τις μεγαλύτερες παγκοσμίως ενεργές ενώσεις για θεραπεία στον πνευματικό δρόμο», ως κληρονόμος και διαχειριστής των διδασκαλιών του B. Gröning και ως οργανισμός διαμεσολάβησης του «θεϊκού θεραπευτικού ρεύματος». Παράλληλα αντιτίθενται σ' αυτήν κοινότητες και άτομα που οι ίδιοι αυτοπροσδιορίζονται, επίσης, ως αυθεντικοί εκπρόσωποι του B. Gröning και απορρίπτουν το BGF. Είναι επίσης αξιοσημείωτο το γεγονός, ότι όρισμένες κοινότητες σήμερα του Κύκλου Φίλων Bruno Gröning έχουν συνδυάσει τις θέσεις του ιδρυτή με κάποιες Ινδουιστικές και Απωανατολίτικες θρησκευτικές δοξασίες.

III. Διδασκαλία και πρακτική

Ο B. Gröning δήλωνε απεσταλμένος από τον Θεό και υποσχέθηκε στους αρρώστους βοήθεια και θεραπεία σέ ένα πνευματικό

μονοπάτι. Οί θεραπείες του, υποστήριζε, λαμβάνουν χώρα στο πνευματικό πεδίο.

Ο πυρήνας της διδασκαλίας και της πρακτικής του B. Gröning αφορά ένα «θεραπευτικό ρεύμα» που, κατά τις δοξασίες του, προέρχεται από «Κύριο τόν Θεό» και μπορεί να θεραπεύσει τους αρρώστους μέσω αυτού. Προκειμένου να απορροφήσει τό «θεϊκό θεραπευτικό ρεύμα», τό άτομο που ζητά βοήθεια κάθεται μέ τά χέρια άνοικτά πρός τά πάνω μπροστά από μία φωτογραφία του B. Gröning. Σύμφωνα μέ τους ισχυρισμούς τους, όταν τό «θεϊκό θεραπευτικό ρεύμα» ρέει μέσα στό σώμα του άσθενούς και συναντά τά όργανα πού νοσοούν, αρχίζει νά τά καθαρίζει. Η δύναμη του «θεϊκού θεραπευτικού ρεύματος» του B. Gröning, υποστηρίζουν οί όπαδοί του, λειτουργεί άμείωτη μέχρι σήμερα, άρκει κάποιος νά τό ζητήσει και νά «συντονιστεί» μέ αυτό.

Ο Κύκλος Φίλων Bruno Gröning (BGF) προβάλλει τόν B. Gröning ως διαμεσολαβητή του «θεϊκού θεραπευτικού ρεύματος» πού μπορεί νά σώσει τόν κόσμο. Οί φωτογραφίες του «θεραπευτή» άποσκοπούν στην ένίσχυση της ύποδοχής του ρεύματος.

Τό δικό μας τελικό σχόλιο είναι ή επικρότηση των θέσεων του γερμανού είδικου έρευνητή Michael Utsch πού, άναφερόμενος στό θέμα, εύστοχα έπισημαίνει: «Υποτιθέμενοι θαυματοργοί θεραπευτές, όπως ό Bruno Gröning, οί όποιοι μπορούν νά προκαλέσουν ισχυρά φαινόμενα placebo μέσω τελετουργικών και όμαδικών δυναμικών στοιχείων, άσκοούν μία διαρκή γοητεία. Οί άνθρωποι μερικές φορές καθοδηγοούνται από παράλογους μύθους (...). Η λαχτάρα για θεραπεία και ή φαντασία είναι βασικές ανθρώπινες σταθερές πού μπορούν εύκολα νά αξιοποιηθούν».

Σημείωση: Για την σύνταξη του παρόντος λάβαμε υπόψη τά: H. J. Ruppert, "Bruno Gröning- Anhänger im Aufwind", MD 59 (1996), 139- 144. R. Hempelmann u.a(Hrsg), *Panorama der neuen Religiosität*, Gütersloh 2001. M Pöhlmann - Chr. Jahn (Hrsg), *Handbuch Weltanschauungen, Religiöse Gemeinschaften, Freikirchen, (im Auftrag der VELKD)*, Gütersloh 2015.

ΓΙΑΧΒΕ Η' ΙΕΧΩΒΑ Η ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ **יהוה** ΣΤΟΥΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΙΕΧΩΒΑ

Καθηγητής Δρ. Νέναντ Μπόζοβιτς,
Όρθόδοξη Θεολογική Σχολή Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου

Σεβασμιώτατοι, τίμιον πρεσβυτέριον, έλλογιμώτατοι κύριοι καθηγητές και άκαδημαϊκοί διδάσκαλοι, σεβαστοί και άγαπητοί συνάδελφοι, πατέρες και άδελφοί, κυρίες και κύριοι, άποτελεί μεγάλη τιμή για έμένα, και ταυτόχρονα συνιστά ιδιαίτερη εύχαρίστηση για τό πρόσωπό μου, τό γεγονός, ώς εκπρόσωπος της Σερβικής Όρθόδοξης Έκκλησίας και της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου, να συμμετέχω σέ αυτό τό έπιστημονικό συνέδριο. Είμαι εύγνώμων για την πρόσκληση και για τή γνήσια άδελφική φιλοξενία έκ μέρους των διοργανωτών.

Τό θέμα της σημερινής, ιδιαίτερα σύντομης εισηγήσεώς μου, άποτελουμένης από δύο-τρεις μόλις σελίδες γραπτού κειμένου, είναι: Ό τρόπος ανάγνωσης του ιερού Όνόματος του Θεού (του Τετραγράμματος **יהוה**) από πλευράς των «Μαρτύρων του Ίεχωβά». Ό Τετραγράμματος όρος **יהוה**, στην Παλαιά Διαθήκη συναντάται περισσότερες από έπτά χιλιάδες (7000) φορές. Κάθε φορά πού ακούμε για τούς «Μάρτυρες του Ίεχωβά», εύλογα αναρωτιόμαστε, γιατί αυτή ή θρησκευτική ομάδα ανθρώπων ονομάζει τό Θεό «Ίεχωβά»; Από πού προέρχεται αυτή ή διατύπωση: «Ίεχωβά»; Είναι, άραγε, λανθασμένη; και εάν ναι, για ποιο λόγο; Σκοπός αυτής της παρουσίασης είναι νά διαφωτίσει, όσο τό δυνατόν συνοπτικότερα και σέ λίγες σειρές, αυτά τά ερωτήματα και νά προσφέρει, ει δυνατόν, άπαντήσεις σέ αυτά.

Πρωτίστως, θά έκθέσω έν συντομία, τό ποιοί είναι οί «Μάρτυρες του Ίεχωβά» και

σέ τί ακριβώς αυτοί πιστεύουν, κυρίως για νά καταλάβουμε, τό πόσο είναι σημαντική για την κατανόηση της Βίβλου από την πλευρά τους, ή άνίχνευση και άποκάλυψη του Όνόματος του Θεού. Κατόπιν, θά αναλύσουμε τή μασορική φωνητική του Τετραγράμματος. Ακολουθως, θά δοϋμε ποιά ήταν ή μετεγγραφή της αναγνώσεως των φθόγγων στην Αρχαιότητα και στην Αναγέννηση, ύστερα, τό πώς οί «Μάρτυρες του Ίεχωβά» υιοθέτησαν τό συγκεκριμένο τρόπο ανάγνωσης του όρου «Ίεχωβά», και τέλος, τό γιατί φρονώ, ότι μία τέτοια ανάγνωση είναι λανθασμένη.

Οί Μάρτυρες του Ίεχωβά έμφανίστηκαν για πρώτη φορά τόν δέκατο ένατο (19ο) αιώνα. Ίδρυτής τους είναι ό Charles Taze Russell ό όποιος άπέρριψε τή διδασκαλία περί κολάσεως ως τόπου αιώνίων βασάνων και τή διδασκαλία για την Αγία Τριάδα. Στην ουσία, άρνήθηκε την θεϊκή φύση του Κυρίου ήμών Ίησου Χριστού. Επίσης, όπως και πολλά άλλα παραπλήσια κινήματα της εποχής του, τόνιζε την επικείμενη έλευση του Ίησου Χριστού (τή Δευτέρα Παρουσία), αναμένοντάς την ήδη στά τέλη του δεκάτου ενάτου (19ου) και στίς αρχές του είκοστού (20ου) αιώνα, κάτι πού προφανώς δέν συνέβη. Δημιούργησε μία θρησκευτική Κοινότητα, οί όπαδοί της όποιας ακολουθούν τή διδασκαλία του και στην εποχή μας, σύμφωνα μέ εκτιμήσεις, αριθμούν περίπου οκτώ (8) εκατομμύρια μέλη. Πρώτη αναφορά σέ «Μάρτυρες του Ίεχωβά» στη Σερβία έχουμε στά χίλια έννι-ακόσια τριάντα (1930), ένω από τό δύο χιλιάδες δέκα (2010) ή ομάδα αυτή είναι κα-

1. Παρέμβαση στην ΔΒ' Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη

ταγεγραμμένη στὸν Κατάλογο Θρησκευτικῶν Ὁμολογιῶν τοῦ κράτους τῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας μέ ἄδεια λειτουργίας ὡς Κοινότητα.

Οἱ «Ἰεχωβάδες», (ὅπως ἀλλιῶς ἀποκαλοῦνται στήν Ἑλλάδα) ἀκολουθοῦν ἕνα πλῆθος παραδοσιακῶν χριστιανικῶν ἡθῶν καί ἀξιῶν (ὅπως γιά παράδειγμα, τήν ἡθική ζωή καί τήν ἐν γάμῳ ἱερή συζυγία), ἀλλά τηροῦν καί πεποιθήσεις, οἱ ὁποῖες ἐκ διαμέτρου διαφοροποιοῦνται ἀπό τή Χριστιανική διδασκαλία. Κατ' αὐτούς, μόνον ὁ Ἰεχωβά εἶναι ὁ κορυφαῖος καί μοναδικός Θεός, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ἀπλᾶ μεσίτης-διαμεσολαβητής στή σωτηρία: οἱ ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι μποροῦν νά σωθοῦν μόνον μιμούμενοι τό παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ. Τό Ἅγιον Πνεῦμα δέν εἶναι Πρόσωπο (Ὑπόσταση), παρὰ μονάχα ἐνεργή δύναμη τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀσπάζονται τὸν Ἰεχωβά θά μετέχουν στή χιλιετή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, στήν ὁποία θά κυβερνήσει ὁ Ἰησοῦς, καί ἐκεῖνοι σάν συγκυβερνήτες, ἐνῶ οἱ ἁμαρτωλοὶ θά ἐξοντωθοῦν ὁλοσχερῶς (δέν ὑπάρχει, λοιπόν, κόλαση, δηλαδή αἰῶνια βάσανα).

Οἱ «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά» ἀποστασιοποιοῦνται αὐστηρά ἀπό κάθε κοσμική ἐξουσία, μολονότι τηροῦν πολλούς νόμους, μέ τήν αἰτιολογία, ὅτι οἱ νόμοι πρέπει νά ὑπάρχουν γιά νά διατηρεῖται ἡ εἰρήνη καί ἡ τάξη. Δέν σέβονται καμία σημαία ὡς σύμβολο, τό θεωροῦν αὐτό εἰδωλολατρεία, ἀρνοῦνται ὁποιαδήποτε στράτευση καί δέν συμμετέχουν στίς ἐκλογές. Ἐπίσης, ἡ πιό ἀμφιλεγόμενη ὁμολογία τους εἶναι ἡ ἀπόρριψη τῆς μετὰγγισης αἵματος ἐξ αἰτίας τῆς κυριολεκτικῆς ἐρμηνείας τοῦ στίχου ἀπό τό Βιβλίον Λευϊτικόν (17,14) τῆς Ἁγίας Γραφῆς, «ἡ γάρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστίν». Ἔχουν ἔντονη προσηλυτιστική δραστηριότητα καί οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς σήμερα τοὺς ἀναγνωρίζουμε, ὅταν χτυποῦν τήν πόρτα τῶν σπιτιῶν

ἢ στέκονται σέ δημόσιους χώρους κρατώντας στό χέρι προπαγανδιστικά φυλλάδια (στά ἑλληνικά: Ἡ Σκοπιά). Στή Σερβία, γιά παράδειγμα, συχνάζουν σέ συνεικίες τσιγγάνων ὅπου, λόγω τῆς ἀνέχειας καί τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ βρίσκουν εὐκαιρίες γιά τήν ἀποστολική τους, ὅπως οἱ ἴδιοι τήν ὀνομάζουν, δράση. Συνέταξαν καί μιὰ ἔκδοση τῆς Βίβλου στή σεργβική γλῶσσα ἡ ὁποία προέρχεται σέ μετάφραση ἀπὸ τήν ἀγγλική ἔκδοση New World Translation (ἡ Παλαιὰ Διαθήκη βασίζεται στή Biblia Hebraica Kittel, ἐνῶ ἡ Καινὴ στή Nestle-Aland ἔκδοση).

Θεωροῦν, ὅτι ὁ στενός (ἰουδαϊκός) κανόνας (χωρίς τὰ δευτεροκανονικά Βιβλία) εἶναι θεόπνευστος καί ὅτι ἡ Βίβλος εἶναι καταγεγραμμένη χωρίς κανενός εἶδους λάθη (ἐπιστημονικά ἢ ἱστορικά). Ἐρμηνεύουν τή Βίβλο κυριολεκτικά, ἀποφεύγουν τίς ὀνομασίες Παλαιὰ καί Καινὴ Διαθήκη γιά νά μὴν ἀφήσουν νά ἐννοηθεῖ, ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἔχει ξεπεραστεῖ καί χρησιμοποιοῦν συχνά τίς ἐκφράσεις Ἑβραϊκά Κείμενα γιά τήν Παλαιὰ καί Ἑλληνικά Κείμενα γιά τήν Καινὴ Διαθήκη. Ἐν τούτοις δέν θά ἀσχοληθοῦμε ἄλλο μέ αὐτά, παρὰ μέ τό πῶς ἀναγιγνώσκουν τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Ἐξχωριστὴ θέση στίς ὁμολογιακές τους ἀρχές κατέχει ἡ κατανόηση τοῦ Ὄνόματος τοῦ Θεοῦ, τό ὁποῖο στό ἑβραϊκό κείμενο τῆς Βίβλου γράφονταν μέ τέσσερα (4) σύμφωνα **יהוה**. Κατά τή διάρκεια τοῦ Δεύτερου Ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ σταμάτησε νά προφέρεται τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ στὸν Ἰσραήλ, διότι ἦταν ἱερό. Μέ αὐτό, ἔδειχναν σεβασμό στήν τρίτη ἐντολὴ τοῦ Δεκαλόγου (οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαιίᾳ). Τελικά, ἐφαρμόζονταν τό νά προφέρει τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ **יהוה** μόνον ὁ Ἀρχιερεὺς κατὰ τήν ἐορτὴ τοῦ Γιόμ Κιπούρ, δηλαδή, ἐξαλείφθηκε ἐντελῶς ἡ ἀναφορὰ του ἀπὸ τήν καθημερινή ὁμιλία. Ὡς ἀντικατάσταση γιά τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ χρησι-

μποποιούνταν ἄλλοι ὄροι: Κύριος (Адонай), Θεός (Елохим), Ὄνομα (Ха'Шем), Ὑψιστος (Ел-Елион) καί λοιπά. Γιά τό λόγο αὐτό, δέν εἴμαστε σήμερα σέ θέση μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια νά γνωρίζουμε τό πῶς προφέρονταν, δηλαδή, πῶς ἀκριβῶς διαβάζονταν τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐν τούτοις, σέ ἀντιδιαστολή μέ τούς Ἰουδαίους, οἱ «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά» θεωροῦν, ὅτι ἀκριβῶς αὐτό τό ὄνομα εἶναι τό πιό σπουδαῖο, ὅτι πρέπει ὅσο τό δυνατόν πιό συχνά νά προφέρεται, ὅτι ὁ Θεός ἐπιθυμεῖ νά εἶναι γνωστό αὐτό τό ὄνομα Του, καί γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο τό ὄνομα αὐτό βρίσκεται στήν ἴδια τήν ὀνομασία καί τή βάση τῆς ταυτότητάς τους. Θεωροῦν τόν ἑαυτό τους μάρτυρα αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. Πῶς ἀκριβῶς, ὅμως, προφέρεται φωνητικά αὐτό τό ὄνομα; Αὐτοί τό διαβάζουν ὡς Ἰεχωβά, ἀλλά ὅπως θά δοῦμε, αὐτό εἶναι μιᾷ λανθασμένη ἐκφορά.

Τά φωνήεντα στό ἐβραϊκό κείμενο συμφώνων (στό συμφωνογραφικό ἐβραϊκό ἀλφάβητο) προσετέθησαν μόλις μετά τή μελέτη καί ἐργασία των Μασοριτῶν (πέμπτο (5^ο) μέ δέκατο (10^ο) αἰῶνα μετά Χριστόν). Μόλις τότε, στό Τετραγράμματο ἐπισυνάφθηκαν τά φωνήεντα. Ὅμως, ἀπό δέος καί ἱερό φόβο, δέν προσετέθησαν τά φωνήεντα μέ τά ὁποῖα, ἄλλωστε, προφέρονταν αὐτό τό ὄνομα, παρά εἰσῆχθησαν φωνήεντα ἀπό ἄλλη λέξη – Αδοнай (אֲדֹנָי). Αὐτό ἰσχύει σύμφωνα μέ τόν περίφημο μασοριτικό (ὀρθογραφικό) κανόνα κετίμπ καί κέρε (кетиб καί кере) – ἕνα πρᾶγμα γράφεται καί ἄλλο διαβάζεται ἢ, γράφεται πη, διαβάζεται η. Στό μασοριτικό κείμενο ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐκδοχή – πη: Ἐτσι, ὅταν στό κείμενο ὑπῆρχε τό Τετραγράμματο, οἱ Ἑβραῖοι διάβαζαν Ἀδοναΐ (Адонай), καί σέ καμία περίπτωση δέν ἐφάρμοζαν αὐτά τά φωνήεντα στήν ἀνάγνωση τῶν συμφώνων στό Τετραγράμματο.

Παρ' ὅλα αὐτά, τόν δέκατο ἕκτο (16^ο) αἰῶνα, ἐμφανίστηκαν κείμενα, τά ὁποῖα χρησιμοποιοῦσαν τή μασοριτική φωνητι-

κή (φωνηεντολογία) ἀπό τό Ἀδοναΐ γιά τά σύμφωνα πη καί, ὡς ἐκ τούτου, ἔτσι προέκυψαν τρόποι ἀνάγνωσης παρόμοια μέ τή φωνητική μορφή τοῦ Ἰεχωβά. Ἡ μετάφραση τῆς Βίβλου τοῦ Tyndale (Bible, τοῦ 1530) στήν ἀγγλική γλῶσσα, ἀναφέρει τήν ἐκδοχή Iehouah. Παραπλήσια μέ αὐτό, ἡ μετάφραση στήν ἰσπανική τοῦ Reina-Valera (Biblia Reina Valera Antigua, 1602) χρησιμοποιεῖ τήν προφορά Iehova. Αὐτές οἱ ἀναγνώσεις, οἱ ἀκουστικές ἐκφορές, ἐπέφεραν τή μεγαλύτερη ἐπιρροή στήν ἐπιλογή τῆς φωνητικῆς ἐκδοχῆς-προφορᾶς Ἰεχωβά (Jehova) στους «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά». Στήν Ἀρχαιότητα, ἡ ὁποία εἶναι πλησιέστερη στήν πρωταρχική-γνήσια ἐκφορά (τῶν φθόγγων), τό ὄνομα αὐτό δέν προφέρονταν κατ' αὐτόν τόν τρόπο. Ὁ Ἅγιος Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, στό ἔργο του Στρωματεῖς 5, 6, 34, ἀναφέρει τήν ἀκουστική μορφή Ἰαουέ-Ἰαουάι, ἐνῶ ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνειος τῆς Κύπρου, στό Κατά αἰρέσεων, 1, 3, 40, 5, καί ὁ Θεοδώρητος Κύρου στό Quest. In Ex. XV ἀναφέρουν τήν ἐκδοχή Ἰαβέ-Ἰαβάι. Ὑπάρχουν καί πολλές ἄλλες παραλλαγές, τίς ὁποῖες σέ μιᾷ μελλοντικῇ ἐργασία θά τίς ἐκθέσουμε λεπτομερῶς.

Τέλος, θά μπορούσαμε νά ἐξάγουμε τό συμπέρασμα: μέ βάση τίς παραπάνω ἀναφερόμενες παρατηρήσεις, ἀποκτᾷ τεκμηριωμένα ἐπιστημονική βάση ἡ ἀνάγνωση τοῦ τετραγράμματος, ἡ ὁποία προφέρεται καί ἀκούγεται ὡς Γιαχβέ (μέ μαλακό τό χ). Ἐν τούτοις, καί περαιτέρω, δέν εἴμαστε σέ θέση νά γνωρίζουμε ἀπόλυτα, πῶς ἐκφέρεται ἡ ἀκριβὴς ἀνάγνωση (τοῦ κεφαλαϊώδους αὐτοῦ ὄρου), ἀλλά ἀσφαλῶς μπορούμε νά ἰσχυριστοῦμε, ὅτι τό Ἰεχωβά (Γιεχωβά) ἀποτελεῖ σίγουρα, ἐντελῶς λανθασμένο (ἢ παραποιημένο) τρόπο ἀνάγνωσης. Οὔτε τό Γιαχβέ, δέν εἶναι ἀπόλυτα ἀκριβές, ἀλλά λόγω τῆς μετεγγραφῆς-ἀντιγραφῆς, στήν ὁποία παραπέμπουν οἱ ἀρχαῖες πηγές συνιστᾷ τήν πλησιέστερη τοῦ πρωτοτύπου ἐκδοχή.

Π. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας σύγχρονος Απολογητής

Κωνσταντίνου Παπαχριστοδούλου,
Προέδρου ΔΣ τῆς Π.Ε.Γ. –πτ. Θεολογίας

Μέ αφορμή τό ἐτήσιο Μνημόσυνο τοῦ π. Ἀντωνίου ἀλλά καί τό ὑπό ἔκδοση βιβλίο μέ τίτλο «π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος – Ένας Σύγχρονος Απολογητής», θελήσαμε νά ἀσχοληθοῦμε μέ τήν ἀπολογητική διάσταση τοῦ ἔργου του, ὅπως αὐτή προκύπτει μέσα ἀπό τό προσωπικό του ἀρχεῖο, ἀλλά καί τό συγγραφικό, διδακτικό καί ποιμαντικό του ἔργο.

Ὁ π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος ἀποτελεῖ μία συναρπαστική καί μοναδική ἐκκλησιαστική προσωπικότητα. Τό πλούσιο ποιμαντικό του ἔργο καί ἡ ἀγωνία του γιά τόν ἄνθρωπο συνεῖχαν τόν μακαριστό πατέρα ἀπό τά νεανικά του χρόνια μέχρι καί τίς τελευταῖες στιγμές τῆς ἐπίγειας ζωῆς του.

Ἡ ζωή καί τό ἔργο τοῦ π. Ἀντωνίου χωρίζεται σέ δύο μεγάλες περιόδους. Ἡ πρώτη ἀφορᾷ τίς σπουδές, τήν χειροτονία καί τήν ποιμαντική του δράση στήν Γερμανία. Ἡ δεύτερη, τήν ἐπιστροφή του στήν Ἑλλάδα καί τήν ἀνάπτυξη τῆς ποιμαντικῆς τῶν αἱρέσεων μέσα ἀπό ἕνα πολύ μεγάλο εὖρος δραστηριοτήτων.

Ἡ προσωπικότητα τοῦ πατρός συντίθεται ἀπό πολλά στοιχεῖα πού θά ἀναπτυχθοῦν περαιτέρω. Ἐξ αὐτῶν θεωροῦμε πο-

λύ σημαντικά τά γνωστικά του ἐφόδια, τίς σπουδές του πάνω στήν Φιλοσοφία καί τήν Θεολογία ἀλλά καί τήν ποιμαντική πού ἀνέπτυξε στούς Ἑλληνες μετανάστες, οἱ ὁποῖοι κατέκλυζαν τήν Δυτική Γερμανία τήν δεκαετία τοῦ '60. Σημαντικό κεφάλαιο ὅμως στήν ζωή τοῦ π. Ἀντωνίου ἦταν ἡ διαμόρφωση καί ἡ καθιέρωση τῆς ποιμαντικῆς τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν αἱρέσεων καί τῆς παραθρησκείας. Δέν θά ἦταν ὑπερβολή ἂν λέγαμε, ὅτι ὁ μακαριστός πατήρ ἔθεσε τίς βάσεις τῆς ἀντιαιρετικῆς ποιμαντικῆς σέ ὅλο τό εὖρος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Σήμερα, ὅπου δραστηριοποιοῦνται εἰδικοί ἐντεταλμένοι γιά θέματα αἱρέσεων καί σεκτῶν, ἐργάζονται ποιμαντικά, πάνω στίς βάσεις καί στίς ἀρχές πού ἔθεσε ὁ π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος.

Εἶναι πολύ γνωστή ἡ Ὀμηρική φράση ἀπό τήν Ἰλιάδα: «Τυδεὺς τοῖ μικρὸς μὲν ἦν δέμας, ἀλλὰ μαχητῆς¹». Εἶναι ἡ φράση πού ἀνταποκρίνεται κυριολεκτικᾶ στήν προσωπικότητα τοῦ μακαριστοῦ π. Ἀντωνίου. Ὅσοι τόν γνώρισαν ἔχουν νά ποῦν γιά ἕνα

1. Ἦτ' ὁ Τυδεὺς μαχητῆς, ἂν καί μικρὸς τό σῶμα – Ἰλιάδα ραψωδία Ε' στίχος 801

ΟΜΑΔΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΣΚΗΝΙΚΟΥ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Λειτουργοῦν καί ἐφέτος, στά πλαίσια τῆς Π. Ε. Γ., οἱ ἑξῆς Ὅμαδες Μελέτης τοῦ Σκη-
νικοῦ τῶν Αἱρέσεων καί τῆς Παραθρησκείας:

1. **Ὁμάδα Μελέτης** τῆς ἱστορίας, ἐξέλιξης, διδασκαλίας καί δράσης **τῆς Ἐταιρείας «Σκοπιά»** τῶν **«Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά»**. Κάθε Δευτέρα, 5.30'-7.30' μ.μ.
2. **Ὁμάδα Μελέτης** τοῦ σκηνικοῦ **τῆς «Νέας Ἐποχῆς»** (Γκουρουϊστικές, Αποκρυφιστικές, Ἐναλλακτικές, Νεο Γνωστικές, Σατανιστικές κ.λπ. ομάδες). Κάθε Παρασκευή, 5.30'-7.30' μ.μ.

Τά **Μαθήματα** πραγματοποιοῦνται στά γραφεῖα τῆς Π.Ε.Γ., Μεσογείων 429.

μικρόσωμο, αδύνατο - αλλά όχι αδύναμο - και ασθενικό στο σώμα άνθρωπο, μέ ιδιαίτερο πρόβλημα στην όραση. Όσοι όμως τον γνώρισαν καλά, ήξεραν ότι η ευφυΐα του, ή όξυνιά του, ή συγγραφική του δεινότητα και οι σωματικές του αντοχές υπερέβαιναν κατά πολύ αυτές ενός φυσιολογικού ανθρώπου σε σημείο που να προκαλεί τό θαυμασμό και την περιέργεια. Γράφει χαρακτηριστικά ο Ρώσος καθηγητής Alexander Dvorkin στην επιστολή που απέστειλε στην Π.Ε.Γ. για την κοίμηση του π. Αντωνίου: «Θυμάμαι τον π. Αντώνιο στη Μόσχα όπου τον συνάντησα για πρώτη φορά. Επρόκειτο για έναν πολύ αδύνατο, γκριζομάλλη, κοντό ιερέα με χοντρά γυαλιά. Θυμάμαι τον χαριτωμένο και εύγενικό του τρόπο, τό γοητευτικό του χαμόγελο και την γαλήνια φωνή του. Αλλά επίσης θυμάμαι μέ πόση προσοχή εκατοντάδες ιερείς από άκρη σέ άκρη τής Ρωσίας άκουγαν λέξεις βαθιάς σοφίας και αγάπης, είπωμένες από εκείνη τή γαλήνια φωνή του κοντού αδύνατου ιερέα»².

Από την αποτίμηση ολόκληρου του έργου του εξάγεται μόνο ένα συμπέρασμα. Ότι αυτή ή δύναμη είχε την προέλευσή της στη θεία χάρη. Θά τολμούσαμε νά ποῦμε, χωρίς έκπτώσεις, ότι ο πατήρ Αντώνιος Αλεβιζόπουλος ήταν ένας χαριτωμένος γέροντας, ένας «έγγαμος άσκητής», ένας σύγχρονος απολογητής τής ορθοδόξου πίστεως.

Η ποιμαντική του δράση ξεκινά στη Γερμανία την 10ετία του '60. Εγκαταλείποντας μιά σημαντική καριέρα ως πανεπιστημιακός δάσκαλος στο Πανεπιστήμιο τής Μαγεντίας (Mainz), χειροτονείται ιερέυς. Είναι ή πρώτη χειροτονία ορθοδόξου ιερέως σέ Γερμανικό έδαφος. Αμέσως τοποθετείται στο Άννόβερο έχοντας υπό την ποιμαντική του ευθύνη ολόκληρη την περιφέρεια τής Κάτω Σαξονίας

(Niedersachsen). Είναι ή εποχή που δημιουργούνται οι πρώτες κοινότητες Ελλήνων μεταναστών. Χιλιάδες όμογενείς καταφτάνουν μέ τά τρένα από την μητέρα Ελλάδα. Άγνωστοι μεταξύ άγνωστων.

Ο π. Αντώνιος τούς αναζητεί μεθοδικά σέ κάθε πόλη, χωριό και εργοστάσιο. Μπορεί νά φανταστεί κανείς πόσο τιτάνιο ήταν τό έργο τών πρώτων ιερέων που κλήθηκαν νά θεραπεύσουν τίς πνευματικές και λατρευτικές ανάγκες τώσων έμπερίστατων ανθρώπων. Γίνεται έκτενης αναφορά γι' αυτό στά σχετικά κεφάλαια του βιβλίου, που πρόκειται νά κυκλοφορήσει σύντομα, καθώς θεωρούμε, ότι ή «ποιμαντική τών μεταναστών» αποτελεί ένα κεφάλαιο, έν πολλοίς άγνωστο στους νεοέλληνες. Ευτυχώς ο π. Αντώνιος διατήρησε πλήρες αρχείο (έκθέσεις πεπραγμένων, επιστολές, προγράμματα Ημερίδων και Σεμιναρίων, φυλλάδια και περιοδικά που είχε εκδώσει κ.ά.) από τό σύνολο τής ποιμαντικής του δραστηριότητας. Πρόκειται για ένα έξόχως πολύτιμο υλικό, τό όποιο αποτελεί σημαντική παρακαταθήκη για τούς ιστορικούς του μέλλοντος.

Μετά από τέσσερα χρόνια σκληρής και κοπιώδους εργασίας μετατίθεται στην Κολωνία, όπου συνεχίζει νά εργάζεται μέ την ίδια ζέση. Οργάνωση, σχεδιασμός δράσεων, πυκνό λειτουργικό πρόγραμμα, συμμετοχή σέ συνέδρια. Η ευθραυστη υγεία του τον αναγκάζει νά εγκαταλείψει πλέον την Γερμανία αφήνοντας πίσω του ένα πρωτοποριακό έργο.

Μέ την επιστροφή του στην Ελλάδα Αρχιεπίσκοπος ήταν ο μακαριστός Ιερώνυμος Α'. Μία ιδιαίτερη και έν πολλοίς παρεξηγημένη προσωπικότητα. Αυτό που πρέπει όμως νά σημειώσουμε, είναι, ότι άμέσως διέγινωσε την ποιότητα, τό ήθος και τά χαρίσματα του π. Αντωνίου, ώστε νά του αναθέσει νευραλγικούς τομείς τής Εκκλησίας. Για πολλά χρόνια κατέχει τή θέση του Γραμματέα τής «Συνοδικής Έπιτροπής Έξωτε-

2. Ο π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος - Αφιέρωμα, Πανελλήνια Ένωση Γονέων για την Προστασία του Έλληνορθοδόξου Πολιτισμού, τής Οικογενείας και του Ατόμου, Αθήνα 1997, σελ. 88.

ρικῶν ὑποθέσεων» καί διευθύνει τό «Γραφεῖο Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ». Ἀπό αὐτῇ τῇ θέσῃ συνεχίζει νά ἔχει ἄμεση ἐπαφή μέ τά τεκταινόμενα τῶν ἀποδήμων, ὄχι μόνο τῆς Εὐρώπης ἀλλά ἀκόμη καί τῆς μακρινῆς Αὐστραλίας.

Ἀκολούθησε ὁ μακαριστός Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ, ὁ ὁποῖος περιέβαλε τό πρόσωπο τοῦ π. Ἀντωνίου μέ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη, ὅσον ἀφορᾷ στή χάραξη τῆς «ποιμαντικῆς στρατηγικῆς» τῶν αἱρέσεων.

Τό 1977 διορίζεται Γραμματέας τῆς «Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Αἱρέσεων» (θέση τήν ὁποία κατεῖχε μέχρι τήν κοίμησή του τό 1996).

Ὁ π. Ἀντώνιος, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τό πολύτιμο ἀρχεῖο του, ἄρχισε νά δείχνει ἐνδιαφέρον γιά τό φαινόμενο τῶν ἐξαρτήσεων ἀπό διάφορες παραθρησκευτικές ομάδες, ἤδη ἀπό τήν περίοδο τῆς διακονίας του στήν Γερμανία. Ἡ πρώτη ομάδα πού τόν ἀπασχόλησε ἰδιαίτερος ἦταν οἱ «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά» ἀλλά καί οἱ «Εὐαγγελικοί» πού ἔρχονταν ἀπό τήν Ἑλλάδα γιά νά προσηλυτίσουν τούς Ἕλληνες ἐργάτες.

Στήν Ἑλλάδα συνέχισε τήν μελέτη τῆς διδασκαλίας καί τῆς δράσης τῶν «Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά» ἀλλά πλέον εἶχε ἀποκτήσει ἐνδιαφέρον γιά κάθε ομάδα, κίνηση, ἢ σέκτα πού ἀποτελοῦσε κίνδυνο γιά τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπό τή θέση τοῦ «Γραμματέα τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Αἱρέσεων» ἀλλά καί τοῦ Πνευματικοῦ Προέδρου τῆς Π.Ε.Γ., ξεκινᾷ ἕνα τιτάνιο ἔργο καταγραφῆς ὅλων τῶν παραθρησκευτικῶν κινήσεων, πού δροῦν στήν Ἑλλάδα. Σκοπός του ἦταν ἀφ' ἑνὸς ἡ ἐνημέρωση τῆς Ἐκκλησίας γιά τούς κινδύνους πού ἐλλοχεύουν ἀπό τήν παραπλάνηση τῶν μελῶν της καί ἀφ' ἑτέρου ἡ οὐσιαστική βοήθεια πρὸς τίς οἰκογένειες, μέλη τῶν ὁποίων ἔχουν πέσει θύματα σεκτῶν.

Σέ αὐτό τό πλαίσιο καί ἐκκινούμενος ἀπό ποιμαντική εὐθύνη, ἔγραψε πλῆθος

βιβλίων, ἄρθρων καί μελετῶν, καλύπτοντας ἔτσι τό κενό πού ὑπῆρχε στήν ἐλληνική βιβλιογραφία σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τά σύγχρονα θρησκευτικά κινήματα. Παράλληλα στοιχειοθέτησε τήν ἀπολογητική τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι σέ ὅλα αὐτά, παραδίδοντας σέ μᾶς ὅλα τά «ἐργαλεῖα» πού χρειάζονται γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καί τῆς παραθρησκείας.

Ἡ «ποιμαντική τῶν αἱρέσεων» καί ὁ τρόπος μέ τὸν ὁποῖο τήν ἀνέπτυξε ὁ π. Ἀντώνιος, παρουσιάζεται ἐκτενῶς στό ὑπό ἔκδοση βιβλίο. Ὅπως θά γίνῃ ἀντιληπτό, ὁ σχεδιασμός τῶν δράσεων, ἡ ἐκπαίδευση τῶν συνεργατῶν, ἡ ἐνημέρωση, ἡ εὐαισθητοποίηση τῶν ποιμένων, ἡ ἔρευνα τοῦ σκηνικοῦ τῶν αἱρέσεων καί τέλος ἡ παροχή οὐσιαστικῆς βοήθειας στά θύματα αὐτῶν τῶν ομάδων, «χτίστηκε» μέ πολύ κόπο καί προσωπικές θυσίες. Ἐγίνε προσπάθεια νά καταγραφοῦν ὅλες αὐτές οἱ δράσεις, μέ σκοπὸ νά ἀποκαλυφθεῖ στὸν ἀναγνώστη, ὅσο τό δυνατόν καλύτερα, ἡ προσωπικότητα καί τό ἔργο τοῦ π. Ἀντωνίου. Ἐνα ἔργο, ἰδιαίτερα πληθωρικό, πού ἐπανακαθόρισε τήν ποιμαντική τῆς Ἐκκλησίας μας μέσα στὸν 20^ο αἰῶνα.

Ὁ π. Ἀντώνιος ποτέ δέν ξεχώρισε τό ἔργο του ἢ τό ἔργο τῆς ομάδας του ἀπὸ αὐτό τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ κόπος του, ὁ μόχθος του, ἡ μελέτη καί ἡ συγγραφή χιλιάδων σελίδων οἰκοδομῆς, ἡ ἀγρυπνία, οἱ ἀτελείωτες ὥρες πού περνοῦσε μέ τοὺς συνεργάτες του ἀλλὰ καί μέ κάθε πλανεμένο ἀδελφό, ἦταν ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Παρ' ὅτι δέν ἦταν λίγες οἱ φορές πού ἀντιμετώπισε ἐμπόδια καί ὑποτιμητικὰ σχόλια ἀπὸ κληρικούς ἀκόμα, ποτέ δέν ἔκανε δημόσια κριτική ἢ δέν ἔγραψε ὅτιδήποτε θά μείωνε τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν λειτουργῶν της.

Ἐνα ἰδιαίτερο γνώρισμα τοῦ ἀνδρός, πού θά ἐντυπωσιάσει τὸν ἀναγνώστη αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, εἶναι ἡ σοβαρότητα, ἡ ὀργάνωση καί ἡ ἐπιμέλεια μέ τήν ὁποία διεκπε-

ραίωνε οποιαδήποτε εργασία του είχε ανατεθεί. Από την οργάνωση ενός Θεολογικού Συνεδρίου, μέχρι και μία γιορτή Κατηχητικού σχολείου. Από την συγγραφή ενός επιστημονικού βιβλίου, μέχρι τις επιστολές με τις οποίες επικοινωνούσε με το ποίμνιό του. Τό έργο του π. Αντωνίου, χωρίς υπερβολή, ήταν τιτάνιο. Ομολογουμένως, ακόμη και η καταγραφή αυτού του υλικού ήταν δύσκολη και επίπονη λόγω του μεγάλου όγκου.

Ένα άλλο στοιχείο που έντυπωσιάζει στον π. Αντώνιο είναι η «επικοινωνία». Έζησε σε μία εποχή που δεν υπήρχαν τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, ούτε και το διαδίκτυο. Σήμερα μπορούμε να «επικοινωνήσουμε» οποιοδήποτε μήνυμα, σε ελάχιστο χρόνο, στα πέρατα της γης. Ο π. Αντώνιος τότε, επικοινωνούσε έντύπως. Στην ποιμαντική του διακονία, από το 1962 έως την κοίμησή του το 1996, δημιούργησε και εξέδωσε δεκάδες ενημερωτικά έντυπα. Δελτία ενημέρωσης, περιοδικά, βιβλία, αρθρογραφία. Παράλληλα έγραφε εκατοντάδες επιστολές απαντώντας σε «Μάρτυρες του Ίεχωβά» κυρίως, στις οποίες κατέρριπτε την πλάνη και βοηθούσε τους πλανημένους αδελφούς να κατανοήσουν την αλήθεια. Στο παρόν άρθρο προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε, κατά το δυνατόν, ένα μεγάλο μέρος της έντυπης αυτής πληροφόρησης, ώστε να καταδείξουμε πόσο σημαντικός ήταν αυτός ο τρόπος επικοινωνίας για τον π. Αντώνιο.

Ο π. Αντώνιος τέλος, δοκιμάστηκε σκληρά όταν δέχτηκε ολομέτωπη επίθεση από την οργάνωση της Σαηεντολογίας και τα φερέφωνα της. Προσπάθησαν με πολλά και ανέντιμα μέσα να πλήξουν την προσωπικότητα και το τεράστιο έργο του, όταν αυτό είχε λάβει πλέον Πανορθόδοξη διάσταση. Ο π. Αντώνιος έδωσε «τόν υπέρ πάντων αγώνα» για να υπερασπιστεί τό πρόσωπό του, που είχε πληγεί βάνανυσα, αλλά και την Απολογητική της Εκκλησίας, ή

οποία επί πολλά χρόνια είχε αντιπαρατεθεί με τό σύνολο σχεδόν των σύγχρονων αίρετικών προκλήσεων.

Η ασθένεια όμως τον κατέβαλε και άφησε την τελευταία του πνοή το 1996 σε ηλικία 65 ετών. Τό τεράστιο και έμβληματικό του έργο, θεωρούμε ότι αποτελεί την πλέον στέρεη βάση πάνω στην μπορεί να εργαστεί όποιος θελήσει να ασχοληθεί με την σύγχρονη Απολογητική της Εκκλησίας.

Εκτός από τό πλούσιο συγγραφικό του έργο, ο π. Αντώνιος άφησε ως παρακαταθήκη σε μας, την «Πανελλήνια Ένωση Γονέων για την προστασία του Έλληνορθόδοξου Πολιτισμού, της Οικογένειας και του Ατόμου (Π.Ε.Γ.)», που ίδρυσε το 1982, τό μοναδικό στο είδος του περιοδικό «ΔΙΑΛΟΓΟΣ» και τόν θεσμό των «Πανορθόδοξων Συνδιασκέψεων Έντεταλμένων για θέματα αιρέσεων και παραθρησκείας».

Εμείς που ζήσαμε και μαθητεύσαμε κοντά του, προσπαθήσαμε να ακολουθήσουμε τά βήματα και την παρακαταθήκη που μας παρέδωσε. Ο Θεός γνωρίζει αν ανταποκριθήκαμε στο ελάχιστο. Τό βέβαιο είναι ότι η σφραγίδα που άφησε ο π. Αντώνιος με τό έργο και τή δράση του στην Εκκλησία, θά μείνει ανεξίτηλη.

Σύγχρονος Απολογητής

Ο π. Αντώνιος σε ολόκληρο τό αντιαρετικό του έργο έδωσε την «καλήν απολογία» για την διαφύλαξη της Ορθόδοξης πίστης από την νόθευση που επιχειρούσαν οί αίρετικές και παραθρησκευτικές ομάδες.

Ο αγώνας του ξεκίνησε με την αντιμετώπιση των λεγομένων «Μαρτύρων του Ίεχωβά». Ο π. Αντώνιος αντιπαρατέθηκε με την ισχυρή αυτή οργάνωση σε όλα τά επίπεδα. Αποκάλυψε τό αληθινό πρόσωπο της «Εταιρείας Σκοπιά». Κατέδειξε τις μεθοδεύσεις της, με τις οποίες κρατά δέσμιους τούς οπαδούς της. Αποκαθάρωσε ολόκληρη την διδασκαλία της με βάση την Αγία

Γραφή. Κανείς άλλος στην Ελλάδα δεν είχε ασχοληθεί τόσο εκτεταμένα με αυτή την οργάνωση, όσο ο π. Αντώνιος. Όταν ολοκλήρωσε το τρίτομο έργο του με τίτλο: «**Η λατρεία της Σκοπιάς**», θεώρησε, ότι έκλεισε γι' αυτόν ο κύκλος. Αυτό που κάνει έντυπωση σέ πολλούς από τους συνεργάτες του ήταν μία πολύ χαρακτηριστική αποστροφή του λόγου του: «Εμείς οί Ὁρθόδοξοι εἴμαστε οί πραγματικοί μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά· ὄχι οί χιλιαστές». Ἡ απολογητική διάσταση τοῦ ἀντιχιλιαστικοῦ του ἔργου εἶναι τεράστια. Δέν ὑπάρχει διδασκαλία τῆς «Ἐταιρείας Σκοπιά» ἐπὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, στήν ὁποία νά μήν ἔχει δώσει ὁ π. Αντώνιος τήν «ὀρθόδοξη ἀπάντηση», χωρίο πρὸς χωρίο.

Ἕνας μέγας κλάδος ὁμάδων μέ τίς ὁποῖες ἀντιπαράτεθηκε ὁ π. Αντώνιος ἦταν αὐτός τῶν Πεντηκοστιανῶν-νεοπεντηκοστιανῶν. Τόν μέγας κίνδυνο ἀπό τήν ἐξάπλωση αὐτῶν τῶν ὁμάδων εἶχε ἐπισημάνει ἀπό τήν δεκαετία τοῦ 1980. Καταλυτικό ρόλο ἔπαιξε ἡ περίφημη δίκη τοῦ Κ. Μακρῆ στό Πρωτοδικεῖο καί τό Ἐφετεῖο τῆς Ἀθήνας καί ἡ κινητοποίηση τῆς κοινῆς γνώμης ἐναντίον τῆς Ἑλλάδας σέ παγκόσμια κλίμακα. Οἱ «ἱεραπόστολοι» αὐτῆς τῆς κινήσεως «ὀργώνουν» ἀκόμη καί σήμερα τήν Ἑλλάδα, ἐνῶ οἱ αἵθουσες διαφόρων νεοπεντηκοστιανικῶν κινήσεων συναγωνίζονται σέ ἀριθμό καί αὐτές τῶν χιλιαστῶν.

Ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψιν, ὅτι τά ἐντυπά τους καί ὁ πανέλληνιος ἐμβέλειας ραδιοφωνικός τους σταθμός, στέλνουν τό μήνυμά τους σέ ὅλη τήν Ἑλλάδα, καταλαβαίνουμε πόση προσπάθεια χρειάζεται γιά τόν ἐπανευαγγελισμό τοῦ λαοῦ. Ὁ π. Αντώνιος ἀσχολήθηκε ἐκτεταμένα μέ αὐτές τίς ὁμάδες καί μᾶς παρέδωσε ἕνα πολύτιμο ἔργο: Τό «**Ἐγχειρίδιο Αἱρέσεων καί Παραχριστιανικῶν Ὁμάδων**». Σ' αὐτό παρουσιάζεται ἕνας μέγας ἀριθμός αὐτῶν τῶν ὁμάδων πού καλύπτουν πολλές κατηγορίες. Ἡ ἀπολογητική προσπάθεια τοῦ π. Αντωνίου

ἐδῶ, ἔγκειται στήν παράθεση τῆς ὀρθόδοξης διδασκαλίας ἀπέναντι στήν καθολική ἀπόρριψη ἀπό τίς ὁμάδες αὐτές τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὡς ἱστορικῆς συνέχειας τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων. Ἐπίσης ἡ κατοχύρωση τῆς ἱερᾶς Παράδοσης μέ τήν ὁποία ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία διασώζει τήν Λειτουργική τῆς ζωῆς, τά Μυστήρια, τήν προσκύνηση τῶν ἱερῶν εἰκόνων, τήν τιμή στά πρόσωπα τῶν Ἀγίων κ.ο.κ.

Τόν π. Αντώνιο ἀπασχόλησε ιδιαίτερα τό φαινόμενο τῆς λεγόμενης «**Νέας Ἐποχῆς**» - (New age). Πρόκειται γιά ἕνα κύμα (θά μπορούσε νά χαρακτηριστεῖ καί «τσουνάμι») πού σάρωσε κυριολεκτικά τόν σύγχρονο κόσμο. Τό κίνημα αὐτό, σάν «ὀμπρέλα» καλύπτει ἕνα μέγας φάσμα θρησκευτικῶν κινήσεων, ἰδεολογιῶν καί ὁμάδων. Ἡ βάση του βρίσκεται στίς ἀρχές τῆς θεοσοφίας, τοῦ ἀποκρυφισμοῦ καί τῶν ἰνδουϊστικῶν ἀντιλήψεων.

Γιά πρώτη φορά στήν Ἑλλάδα ἀκούσαμε γιά τήν «Νέα Ἐποχή» ἀπό τόν π. Αντώνιο, ὁ ὁποῖος ἀντιλήφθηκε πολύ γρήγορα τόν κίνδυνο, πού ἐγκυμονοῦσε ὅλο αὐτό τό συνοθύλευμα, τό μελέτησε ἐκτεταμένα καί μᾶς παρέδωσε σημαντικά κείμενα. Ἕνας μέγας ἀριθμός ὁμάδων, σεκτῶν καί κινήσεων ξεχύθηκε στόν Δυτικό κόσμο μέ τό πρόσχημα τῆς «Νέας Ἐποχῆς» ἢ ὅπως δίδασκαν, τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὑδροχόου. Ἦδη ἀπό τό μακρινό 1987 ὁ π. Αντώνιος ἔκρουε τόν «κῶδωνα τοῦ κινδύνου».³

Ἦταν τόσο μεγάλη ἡ ἀνησυχία τοῦ π. Αντωνίου γιά τήν ἐπέλαση τῆς «Νέας Ἐποχῆς», ἥδη ἀπό τό 1987, ὥστε σέ ιδιαίτερα σημαντική ἐκθεσή του πρὸς τόν Ἀρχιεπίσκοπο Σερραφείμ ἀναφέρει ὅτι: «Βρισκόμαστε

3. Ὡς ἀνωτέρω: «Στήν ἐλληνική τηλεόραση καί στό ραδιόφωνο οἱ ἀνύποπτοι Ἕλληνες πολῖτες δέν τροφοδοτοῦνται μόνο μέ τίς ἰδέες τῆς NEW AGE, ἀλλά ἀκοῦνε νά ἐπαναλαμβάνεται ἀκόμη καί ὁ ὅρος "NEW AGE". Ὅλα αὐτά ἀποδεικνύουν ὅτι εἶναι ἡ πρώτη φορά, μετά τήν ἐπικράτηση τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, πού τίθεται μέ τέτοια ἔνταση σέ κίνδυνο ἡ πνευματική μας ὑπόσταση καί ἀπειλεῖται ὁλόκληρος ὁ Δυτικός πολιτισμός ...»

στήν “ἐσχάτη ὥρα”. Αὐτά πού συμβαίνουν γύρω μας πρέπει νά μᾶς ἀναγκάσουν νά ἀλλάξουμε προτεραιότητες. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται σήμερα ἡ Ἐκκλησία καί ἐκεῖνο πού ὁ λαός μας περιμένει δέν εἶναι ἡ λεγόμενη κοινωνική δραστηριότητα, ἀλλά ὁ σωτήριος λόγος»⁴.

Ἡ μεγάλη σύγχυση πού προκάλεσε αὐτό τό κύμα στίς χῶρες πού κυριαρχοῦσαν οἱ παραδοσιακές χριστιανικές ὁμολογίες, ὀφείλονταν κυρίως στήν ὁρολογία πού χρησιμοποιοῦσαν. Μία ὁρολογία πού χρησιμοποιοῦσε ὄρους ὅπως: Θεός, Χριστός, κόσμος, προσευχή, πνεῦμα, ἄνθρωπος κ.λπ. μέ ἐντελῶς διαφορετικό νόημα ἀπ’ αὐτό πού μέχρι τώρα ἦταν γνωστό. Ἔτσι, ὁ Θεός ταυτίζονταν μέ τήν «ὑπερ-Συμπαντική συνειδητότητα», ὁ Χριστός γιά τήν «Νέα Ἐποχή» ἦταν κατάσταση καί ὄχι τό πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου. Ἡ προσευχή λογίζονταν ὡς μία τεχνική διαλογισμοῦ, τό σῶμα εἶχε «ἐπίπεδα», ἡ θεωρία τοῦ Κάρμα καί τῆς Μετενσάρκωσης μπῆκαν στό καθημερινό λεξιλόγιο κ.ο.κ.

Ὁ π. Ἀντώνιος ἔδωσε μία τιτάνια μάχη γιά νά ἀρθρώσει ἀπολογητικό λόγο ἀπέναντι σέ ὅλους αὐτούς τούς διφορούμενους ὄρους. Ἡ Ἐκκλησία ἔπρεπε νά ἀπαντήσει καί μάλιστα ἐμπεριστατωμένα σέ ὅλη αὐτή τήν «καταιγίδα». Ἡ πρώτη ἀντίδραση τοῦ π. Ἀντωνίου ἦταν ἡ καθιέρωση τοῦ «**Σεμιναρίου Ὁρθοδόξου Πίστεως**». Ὅπως ἔγραφε στίς ἀφίσες, πού κυκλοφοροῦσαν τήν δεκαετία τοῦ ‘90:

«Πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά γνωρίσει τόν ἑαυτό του, τόν Θεό, τό σύμπαν; Ἐκατοντάδες ψυχολατρεῖες, ξενόφερτες μυητικές ὁργανώσεις: νεογνωστικές, γκουρουϊστικές, βουδιστικές, θεοσοφικές, προσφέρουν τίς “λύ-

4. Σημειώνουμε ἐδῶ, ὅτι ὁ π. Ἀντώνιος σέ καμία περίπτωση δέν ἀκύρωνε τήν κοινωνική δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ ἐργάστηκε καί σ’ αὐτό τόν τομέα μέ ἰδιαίτερη αὐταπάλη, κατά τήν περίοδο πού διακονοῦσε τούς Ἕλληνες μετανάστες στήν Γερμανία. Γιά τόν π. Ἀντώνιο τό θέμα εἶχε νά κάνει μέ τίς προτεραιότητες πού ἔθετε ἡ Ἐκκλησία.

σεις” τους, πολλές φορές πίσω ἀπό τό προσωπεῖο τῆς Φιλοσοφίας καί τῆς Ψυχολογίας.

Ποιά εἶναι ἡ θέση τῆς Ὁρθοδοξίας; Εἴμαστε σίγουροι πῶς τή γνωρίζουμε;

Τήν ἀπάντηση θά τή βρεῖς στό Σεμινάριο Ὁρθόδοξον πίστεως».

Παράλληλα μέ τό Σεμινάριο εἶχε ὁργανώσει πλῆθος ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων (κυρίως τήν Καλοκαιρινή περίοδο) γιά τούς λαϊκοὺς συνεργάτες καί τά μέλη τῆς ΠΕΓ, στά ὁποῖα ἐξετάζονταν ἐπισταμένως ὅλα αὐτά τά κινήματα.

Σημαντικό σταθμό ἀποτελέσε ἡ συγγραφή τό 1997 τοῦ βιβλίου: «**Ἀποκρουσμός, Γκουρουϊσμός, Νέα Ἐποχή**». Σ’ αὐτό συμπεριλαμβάνεται ὅλο τό κοσμοῖδωλο τῆς «Νέας Ἐποχῆς», ὅπως αὐτό καθιερώθηκε κατά τήν δεκαετία τοῦ ‘90 μέσα ἀπό πολύ γνωστές ὁργανώσεις καί ὁμάδες. Στό 8^ο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου, πού ἐπιγράφεται: «Κριτική Θεώρηση», ὁ π. Ἀντώνιος παρουσιάζει τίς βασικές διδασκαλίες τῆς «Νέας Ἐποχῆς» γιά τόν Θεό, τόν ἄνθρωπο καί τόν κόσμο καί ἀπαντᾷ μέ τίς θέσεις τῆς Ὁρθοδοξίας. Δίνει ἔτσι στόν ἀναγνώστη μία ξεκάθαρη καί κρουστάλλινη ἀπάντηση σέ πολλά ἐρωτήματα, ἀρθρώνοντας ἕνα σύγχρονο ἀπολογητικό λόγο. Ἄν λάβουμε ὑπ’ ὄψιν, ὅτι σήμερα, στόν 21^ο αἰῶνα, κυριαρχεῖ παντοῦ καί σέ ὅλα τά μέσα, ἡ ἰδεολογία καί τά πιστεύω τῆς «Νέας Ἐποχῆς», ὅπως δυστυχῶς εἶχε προβλέψει ὁ π. Ἀντώνιος, ὁ λόγος του εἶναι ἐπικάιρος ὅσο ποτέ.

Ὁλόκληρο τό συγγραφικό ἔργο τοῦ π. Ἀντωνίου ἔχει «ἀπολογητική διάσταση». Ὁ ἴδιος μιλοῦσε πολλές φορές γιά τήν **ὀρι-οθέτηση τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως** ἔναντι ὅλων τῶν σύγχρονων προκλήσεων. Στό τέλος τῆς ζωῆς του, δέχτηκε ἀπίστευτες ἐπιθέσεις πού κατευθύνονταν ἀπό συγκεκριμένα κέντρα. Μεταξύ τῶν ἄλλων κατηγορήθηκε, ὅτι αὐτός ἦταν ὁ ἰθύνων νοῦς πίσω ἀπό τή «μαύρη λίστα» αἰρετικῶν ὁμάδων, πού με-ταξύ ἄλλων, περιελάμβανε καί «ὅλα τά λοι-

πά χριστιανικά δόγματα». Τά δημοσιεύματα αναφέρονται στὸν κατάλογο πού κατήρτησε ἡ «Ε' Διορθόδοξη Συνδιάσκεψη» τῆς Ναυπάκτου (1993) μέ τίς ομάδες πού χαρακτηρίστηκαν ὡς **ἀσυμβίβαστες μέ τήν πίστη τῆς Ἐκκλησίας μας**. Ὁ κατάλογος αὐτός συμπληρώθηκε καί ὁλοκληρώθηκε στήν Ζ' Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη τῆς Ἀλιάρτου τό 1995.

Ἡ ἀπάντηση τοῦ π. Ἀντωνίου στὸν ὀρτυμαγδό τῶν ὕβρεων πού ἐκτόξευαν τότε ἐναντίον του ἦταν ἀπλή καί ἐξόχως ἐκκλησιαστική:

«Ἡ ὀριοθέτηση τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως ἐναντι τῆς αἵρέσεως καί τῆς κακοδοξίας εἶναι βασική λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας, σύμφωνα μέ τήν παράδοση τοῦ Χριστοῦ καί τῶν Ἀποστόλων. Αὐτό τό ἔργο ἐπετέλεσαν οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, οἱ ὁποῖες μάλιστα, ὄχι μόνον ὑπογράμμισαν τό ἀσυμβίβαστο τῆς διδαχῆς τῶν αἵρετικῶν πρὸς τή διδαχὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἀναθεμάτισαν καί ἐκείνους πού ἀκολουθοῦν τήν αἵρετική διδαχή. Δέν μπορεῖ λοιπόν νά εἶναι κανεῖς Ὀρθόδοξος ἐάν δέν ἀπορρίψει τήν αἵρεση καί τήν κακοδοξία»⁵.

5. ΑΡΧΕΙΟ π. Ἀντωνίου, Ποιμαντική Ἀντιαιρετική, τόμ. 7, κείμε. 62, Σελ. 206.

Ὁ μακαριστὸς Καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας Στυλιανὸς Παπαδόπουλος εἶχε ἐπισημάνει αὐτὴ τὴν διάσταση στό ἔργο τοῦ π. Ἀντωνίου καί ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ σέ ὁμιλία του πού ἐγίνε στό «Φιλολογικὸ Μνημόσυνο» (Ἐταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, 19 Ἰουνίου 1996):

«Ἐὰν προσέξουμε τίς παραγράφους καί τὰ κεφάλαια τῶν δύο μεγάλων θεολογικῶν ἔργων τοῦ π. Ἀντωνίου – γιὰ νά περιοριστῶ μόνον ἐκεῖ – διαπιστώνουμε κάτι πολὺ σημαντικό. “Δογματικές”, ἐκθέσεις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουμε ἀρκετές, παλαιότερες καί πρόσφατες. Ἡ σημαντικὴ ἰδιαιτερότητα τοῦ π. Ἀντωνίου στὰ ἔργα αὐτά ἔγκειται στό ὅτι ἐμπεριέχονται ἐκεῖ κεφάλαια, παράγραφοι, νύξεις, οἱ ὁποῖες συντάχθηκαν μέ ἀφορμὴ νεοφανεῖς αἵρέσεις καί παραθρησκευτικὲς ομάδες. Δηλαδή ἔχουμε κάτι τό ὁποῖο μποροῦμε νά παρακολουθήσουμε στοὺς συγγραφεῖς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, στοὺς μεγάλους Πατέρες καί Διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας»⁶.

6. Ὁ π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος, «ΑΦΙΕΡΩΜΑ», Ἔκδοση «Πανελληνίας Ἐνώσης Γονέων διὰ τὴν Προστασίαν τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Πολιτισμοῦ, τῆς Οἰκογενείας καί τοῦ Ἀτόμου», Ἀθήνα 1997, σελ. 47.

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Ἀπὸ τό **Ραδιοφ. Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 89,5 FM**, μεταδίδεται ἡ ἐκπομπή:
«Ἀλλοτρίωση δόγματος - ἀλλοτρίωση ἡθους». Σάββατο, 14.00-14.30.

Ἐπιμελεῖται καί παρουσιάζει ὁ Πρωτοπρ. π. Βασίλειος Γεωργόπουλος.

Ἀπὸ τό **Ραδιοφ. Σταθμὸ τῆς Πειραϊκῆς Ἐκκλησίας, 91,2 FM**, μεταδίδονται οἱ ἐκπομπές:

α) **«Ἀντιαιρετική Δράση», Σάββατο, 12.00-12.45.**

Ἐπιμελοῦνται καί παρουσιάζουν οἱ
Πρωτοπρ. π. Κυριακὸς Τσουρὸς καί Πρωτοπρ. π. Βασίλειος Γεωργόπουλος

β) **«Σεμινάριο Ὀρθοδόξου Πίστεως»,
Σάββατο, Χειμερινή ὥρα 18.00-19.00, Θερινή ὥρα
16.00-17.00.** (Ἀναμεταδίδονται ὁμιλίες).

Η ΑΣΥΝΕΠΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙ ΑΓΓΕΛΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ «ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΣΚΟΠΙΑ»

του Γεωργίου Τσώτσου,
Μεταπτυχιακού φοιτητή Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Ὡς Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι σεβόμεσθε τίς θρησκευτικὲς πεποιθήσεις καὶ τίς ἐπιλογές κάθε ἐλεύθερου πολίτη. Συγχρόνως ὁμως ὀφείλουμε νὰ ἐνημερώσουμε τόσο τοὺς Ὁρθόδοξους ἀδελφούς, ὅσο καὶ ἐκείνους πού ἔχουν ἐνταχθεῖ σέ μὴ Ὁρθόδοξες ὁμάδες γιὰ τὸ ποιά εἶναι ἡ ἀνόμενη Εὐαγγελικὴ Ἀλήθεια, τὴν ὁποία διασώζει ἀπαρχάρακτη ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ ἡ Παράδοσός της ἐπὶ 2000 χρόνια καὶ πού βρίσκεται ἡ πλάνη. Στὸ παρόν ἄρθρο ἀναδεικνύονται οἱ ἀντιφατικὲς θέσεις πού προέρχονται ἀπὸ τὸ «νέο φῶς» τῆς Ἐταιρείας «Σκοπία» σέ δύο θεολογικά ζητήματα: πρῶτον, γιὰ τὸ ἂν ὑπάρχει ἓνας ἢ πολλοὶ ἀρχάγγελοι καὶ δεύτερον γιὰ τὸ ἂν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἢ ὄχι.

Στὸν πέμπτο τόμο τῶν *Γραφικῶν Μελετῶν* ἀναφέρεται: «Ἐπειδὴ δὲ τὰ *Γραφικά* αὐτὰ χωρία εἶναι ὀριστικὴ ἀσθεντία ἐπὶ τοῦ ζητήματος, δυνάμεθα πέραν πάσης εἰκασίας νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἄνθρωποι, ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, ἢ καὶ αὐτός ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ...»¹. Ἀργότερα, ὁμως, στό περιοδικό «Σκοπία» διατυπώνεται ἡ ἐξῆς ἐρώτηση: «Υπάρχει, ἢ θὰ ὑπάρχουν περισσότεροι ἀπὸ ἓνας Ἀρχάγγελοι;» · ἡ Ἐταιρεία ἀπαντᾷ: «Τὸ νὰ μιλάμε γιὰ Ἀρχαγγέλους (πληθυντικός) θὰ ἦταν ἀντίθετο στίς *Γραφές*. Ἡ λέξη ἀρχάγγελος ὑποδηλώνει τὸν ὑψηλότερο ἄγγελο»².

Ἡ ἀποψη αὕτη τῆς Ἐταιρείας δὲν παρέμεινε ἴδια, ἀφοῦ σέ βιβλίο της κάνει λόγο καὶ πάλι γιὰ ἀρχαγγέλους: «Σέ κάποιους δόθηκαν θέσεις καὶ ὑπηρεσία ὡς σεραφεῖμ,

σέ ἄλλους ὡς χερουβείμ, καὶ σέ ἄλλους ὡς ἀρχάγγελοι, καὶ σέ ἄλλους ὡς ἄγγελοι...»³.

Ὡστόσο, καὶ πάλι δὲν μένει πιστὴ σέ αὐτὸ πού προηγουμένως δίδασκε, καθὼς τὸ 1985 δήλωνε, ὅτι ὑπάρχει ἓνας ἀρχάγγελος εἰρωνευόμενη, μάλιστα, ὅσους πιστεύουν τὸ ἀντίθετο: «Ὡστόσο, οἱ περισσότερες ἄλλες θρησκείες θεωροῦν τὸν Μιχαὴλ σάν ἓναν ἀπὸ ἀρκετοὺς ἄλλους ἀρχαγγέλους, λές καὶ ὑπάρχουν περισσότεροι ἀπὸ ἓνας ἀρχάγγελοι»⁴. Τὸ 1991 ἡ Ὁργάνωση κήρυττε τὸ ἐξῆς: «Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀναφέρει μόνο ἓναν ἀρχάγγελο καὶ μιλάει γι' αὐτὸν τὸν ἄγγελο ὅταν ἀναφέρεται στὸν ἀναστημένο Κύριο Ἰησοῦ»⁵.

3. *The New World*, ἔκδ. Μ.τ.Ι., 1942, σ. 18.

4. *Σκοπία*, 15-4-1985, σ. 26.

5. *Σκοπία*, 15-4-1991, σ. 28.

Σημείωση τῆς Σύνταξης

- Τὰ ἐνυπόγραφα ἄρθρα ἐκφράζουν τίς ἀπόψεις τῶν συγγραφέων τους. Ἡ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ δὲν φέρει εὐθύνη γιὰ τίς ἀπόψεις τῶν ἀρθρογράφων.

Τὴν εὐθύνη γιὰ τίς ἐκφραζόμενες ἀπόψεις στίς δημοσιεύμενες ἐπιστολές φέρουν ἀποκλειστικά οἱ ἐπιστολογράφοι καὶ ὄχι ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ.

- Οἱ ἀναδημοσιεύσεις σχολίων ἢ πληροφοριῶν ἀπὸ ξένα ἢ ἐλληνικά περιοδικὰ καὶ ἄλλα ἐντυπα ἢ τὸ διαδίκτυο δημοσιεύονται μὲ κάθε ἐπιφύλαξη, ἀφοροῦν σέ ἀπόψεις καὶ δὲν στοχεύουν στὴν προσβολή ἢ στὴν ἀπομείωση τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως τῶν προσώπων, στὰ ὁποῖα ἀναφέρονται καὶ τὰ ὁποῖα σεβόμεθα δεόντως.
- Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευση, κατόπιν ἀδείας ἀπὸ τὴν Διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ.

1. *Γραφικὰ μελέται*, Τόμ. Ε', ἔκδ. Μ.τ.Ι., 1923, σ. 482. Ὁ τόμος στὰ ἀγγλικά ἐκδόθηκε τὸ 1899.

2. *Σκοπία*, 15-6-1912 (ἀγγλ. ἔκδοσις), σσ. 198-200 [5050], ἀνατύπωση.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

του Έμμανουήλ Κανάκη,
Συνεργάτου της Π.Ε.Γ.

«Ἡ λειτουργικὴ εἰκόνα εἶναι μαρτυρία, εἶναι ὁδηγὸς τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ εἰκόνα ἔρχεται ἀπὸ μακριὰ καὶ ὁδηγεῖ μακριὰ. Ὁδηγεῖ στὴν ὑπέρβαση τῆς ἰδίας τῆς εἰκόνας, στὴν κατάστασι τὴν πέρα ἀπὸ τὰ φαινόμενα καὶ τὰ νοούμενα, πέρα ἀπὸ τὰ σύμβολα καὶ τοὺς εἰκονισμοὺς. Ἄν ἡ

εἰκόνα μᾶς περιορίζει καὶ μᾶς ἔκλεινε στὴν ἴδια τὴν εἰκόνα, στὸ σχῆμα, στὸ χρῶμα, στὴν αἰσθητικὴ, στὴν ἱστορία, στόν κτιστό κόσμον, θὰ ἦταν εἶδωλον καὶ δὲν θὰ ἄξιζε νὰ χυθεῖ τόσο αἷμα γιὰ τὴν ἀναστήλωσίν της».

Κατ' ἀρχὴν ἂς ἀναφερθοῦμε στόν πνευματικὸ χαρακτήρα τῶν εἰκόνων τῆς ὁρθοδό-

Στό δέ «Ἐύπνα!» ἡ διατύπωση εἶναι πολὺ σαφής: «Ἐκτός ἀπὸ τὸν Μιχαήλ, δὲν ἀναφέρεται κανένας ἄλλος ἀρχάγγελος στὴ Γραφή, οὔτε χρησιμοποιεῖται ποτέ ὁ ὅρος “ἀρχάγγελος” στόν πληθυντικό. Ἡ Γραφή περιγράφει τὸν Μιχαήλ ὡς τὸν ἀρχάγγελο, ὑπονοώντας ὅτι μόνον ἐκεῖνος φέρει αὐτόν τὸ χαρακτηρισμό...»⁶.

Ἡ πίστις τῆς Ἑταιρείας «Σκοπιά» στὴν ταύτιση τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέ τὸν Ἀρχάγγελο Μιχαήλ⁷ δὲν ὑπῆρχε πάντα. Στό βιβλίον *Three Worlds, and the Harvest of this World* ἐπισημαίνεται, ὅτι «...ὁ Χριστὸς εἶναι καὶ πάλι παρών, καὶ ὅτι ὁ Μιχαήλ, ὁ βοηθὸς του, ἔχει ἐπιστρέψει καὶ πάλι στὴ γῆ»⁸. Ἡ δὲ Σκοπιά ἀναφέρει: «Ἡ θέσις του ἀντιπαραβάλλεται μέ αὐτὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων, καθὼς αὐτὸς εἶναι Κύριος καὶ τῶν δύο, ἔχοντας “πάσα δύναμις στόν οὐρανὸν καὶ στὴ γῆ.” Γι' αὐτὸ λέγεται, “Ἄς τὸν λατρεύουν ὅλοι οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ”: [αὐτὸ πρέπει νὰ περιλαμβάνει τὸν Μιχαήλ, τὸν ἀρχάγγελο, ἐπομένως ὁ Μιχαήλ δὲν εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ]...»⁹. Τὰ δύο αὐτὰ ἀποσπάσματα, ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ Ἑταιρεία στὴν ἀρχὴ διέκρινε σαφῶς τὸν ἀρχάγγε-

γελο Μιχαήλ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἡ διάκρισις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀρχαγγέλους εἶναι ὀλοφάνερη καὶ στό ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν πέμπτον τόμον τῶν Γραφικῶν Μελετῶν, ὅπως παρατέθηκε παραπάνω.

Παρ' ὅλα αὐτά, στόν τρίτον τόμον τῶν Γραφικῶν Μελετῶν σημειώνεται, ὅτι ὁ «Μιχαήλ, (ὅπερ σημαίνει “ὅστις ὡς Θεός” ἢ ὁ ἐκπροσωπῶν τὸν Θεόν,) εἶναι τὸ ἀποδιδόμενον ἐνταῦθα ὄνομα εἰς τὸν μέγαν ἡμῶν Λυτρωτὴν, ὅστις εἶναι ὄντως ὁ μέγας παρὰ Θεοῦ τεταγμένος Ἄρχων...»¹⁰.

Ἡ Ἑταιρεία ἐπισημαίνει, ὅτι «μολοντί δεν ὑπάρχει δήλωσις στὴ Γραφή, ἡ ὁποία νὰ προσδιορίζει κατηγορηματικὰ τὸν Ἰησοῦ ὡς τὸν Μιχαήλ τὸν ἀρχάγγελο, ὑπάρχει ἓνα ἐδάφιο πού συνδέει τὸν Ἰησοῦ μέ τὴ θέσιν τοῦ ἀρχαγγέλου... (1 Θεσσαλονικεῖς 4: 16)»¹¹.

Μέ βάση τὰ ὅσα ἐξετέθησαν ἀπὸ τίς ἰδιες τίς ἐκδόσεις τῆς Ἑταιρείας «Σκοπιά», μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ἀναμφιβόλως τόσο τίς ἀντιγραφικὲς τοποθετήσεις της ὅσο καὶ τίς μεγάλες ἀντιφάσεις στίς ὁποῖες ὁδηγεῖται αὐτὸς πού μελετᾷ τίς ἐκδόσεις της. Ἡ Ἑταιρεία, ἀκόμα καὶ σέ σοβαρὰ θεολογικὰ ζητήματα δὲν ἔχει σταθερὴ διδασκαλία.

6. *Ἐύπνα!*, 8-2-2002, σ. 17.

7. Πῶς νὰ συζητᾷτε λογικὰ ἀπὸ τις Γραφές, ἐκδ. Μ.τ.Ι., 2010, σ. 257.

8. *Three Worlds, and the Harvest of this World*, ἐκδ. Ν. Η. Barbour & C. T. Russell, 1877, σ. 107.

9. *Σκοπιά*, 11- 1879 (ἀγγλ. ἐκδοσις), σ. 4 [48], ἀνατύπωση.

10. *Γραφικαὶ μελέται*, Τόμ. Γ', ἐκδ. Μ.τ.Ι., 1923, σ. 63. Ο τόμος στα ἀγγλικά ἐκδόθηκε το 1891.

11. *Ἐύπνα!*, 8-2-2002, σ. 17.

ξου άγιογραφίας. Τό θέμα αυτό γίνεται περισσότερο άντιληπτό άν έστιάσουμε τήν προσοχή μας στόν σκοπό τής όρθόδοξου ζωγραφικής. Η όρθόδοξη εικόνα περιγράφει τήν ύπαρξη του εικονιζόμενου στην έσχατολογική του μορφή, έκφράζει τήν μακαριότητα του άνακαινισμένου έν Χριστώ άνθρώπου. Όταν ρωτήθηκε ό άείμνηστος Φ. Κόντογλου γιατί ή βυζαντινή τέχνη δέν είναι φυσική, άπάντησε τά έξής: «Δέν είναι φυσική διότι δέν έχει σκοπό νά έκφράσει μονάχα τό φυσικό αλλά και τό ύπερφυσικό».

Η Έκκλησία προσπαθώντας νά μάς διδάξει τήν πραγματικότητα και τήν άναγκαιότητα τής αγιότητας, παραμέρισε άπό τίς άγιες εικόνες τό φυσικό κάλλος, τήν άπεικόνιση του φυσικού άνθρώπου. Ο άνθρωπος είναι πλασμένος κατ' εικόνα Θεού. Έτσι, ή όρθόδοξη άγιογραφία θέλοντας νά άποδώσει τό άρχέγονο κάλλος μετασχηματίζει τήν πραγματικότητα, εικονίζει τό κατ' εικόνα - όσο είναι άνθρωπίνως δυνατόν - όπως κατ' άνάλογο τρόπο τό άνακαινισμένο κατ' εικόνα εικονίζει τόν Λόγο, πού είναι ή φυσική εικόνα του Θεού Πατέρα. Γι' αυτούς τούς λόγους, τά έκφραστικά μέσα τής άγιογραφίας άκολούθησαν τό πνεύμα της. Οί άναλογίες των σωμάτων δέν είναι φυσικές. Συνήθως τά σώματα είναι έπιμήκη, έχουν έντονο τό στοιχείο τής όλικής σχηματοποίησης, οί όφθαλμοί είναι μεγάλοι φανερώνοντας μιά βαθιά πνευματικότητα, ύπάρχει έλλειψη τής προοπτικής ως βασικό άντινατουραλιστικό στοιχείο, γίνεται χρήση του στοιχείου τής λιτότητας στην σύνθεση και στά σχήματα ώστε νά κυριαρχεί στην εικόνα τό κεντρικό θέμα ως άπόρροια άσκητικής διαθέσεως, και συγχρόνως πολλά άλλα στοιχεία, τά όποια στό σύνολό τους έκφράζουν τήν κατάσταση τής αγιότητας του προσώπου.

Δυστυχώς πολλοί έχουν παρεξηγήσει τίς όρθόδοξες εικόνες ως άφύσικες και άσχημες και δέν ευαίσθητοποιούνται άπό τούς λόγους του Ίησου Χριστού ότι «τό έκ της

σαρκός σάρξ έστίν», ένώ «τό έκ του πνεύματος πνεύμα έστίν». Σαφώς έπηρεασμένοι άπό τίς θρησκευτικές ζωγραφίες τής Δύσης, δυσκολεύονται νά συλλάβουν τό πνευματικό νόημα τής όρθόδοξης τέχνης. Παραμερίζουν τό γεγονός, ότι τά εικονιζόμενα πρόσωπα ζούν πλέον σέ ένα χώρο ουράνιο και άφθαρτο και όχι στόν έφήμερο και φθαρτό. Η Έκκλησία είχε άνέκαθεν σέ μεγάλη εκτίμηση, εύλαβείτο και έτρεφε μεγάλο σεβασμό προς τίς άγιες εικόνες, έχοντας συνείδηση τής πνευματικής αξίας τους ως μέσον αγιασμού και κοινωνίας των πιστών μετά των εικονιζόμενων άρχετύπων. Οί εικόνες θεωρούνται, και είναι, ένα σημαντικότατο έποπτικό μέσο διδασκαλίας, μιά εικαστική γλώσσα τής Έκκλησίας. Ο Μέγας Βασίλειος άποφαίνεται: «ό γάρ ό λόγος τής ιστορίας δι' άκοής παρίστησι, ταύτα γραφική σιωπῶσα διά μιμήσεως δείκνυσιν». Μάλιστα ή Ζ' Οικουμενική Σύνοδος (787) έθεσε τίς άγιες εικόνες στό ίδιο επίπεδο μέ τό Ευάγγελιο και τόν Τίμιο Σταυρό. Τό θέμα των άγίων εικόνων άπασχόλησε άνά τούς αιώνες τούς θεολόγους και τούς έρευνητές, ιδίως δέ κατά τόν είκοστό αιώνα.

Οί όρθόδοξες εικόνες δέν είναι γέννημα τής φαντασίας του έκάστοτε καλλιτέχνη, αλλά τά πρωτότυπα είναι ιστορικά πρόσωπα μέ τά ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά τους (ό Χριστός, ή Παναγία, οί Άγιοι). Σαφέστατα παρατηρούν οί Πατέρες τής Ζ' Οικουμενικής Συνόδου: «Ίδόντες τόν Κύριον, καθώς είδον, ιστορήσαντες έξωγράφησαν. Ίδόντες Ίάκωβον τόν άδελφόν του Κυρίου, καθώς είδον, αυτόν ιστορήσαντες έξωγράφησαν...». Η λέξη «εικόνα» προέρχεται έτυμολογικά άπό τό ρήμα «είκα» ή «έοικα» και σημαίνει όμοίωμα, δηλαδή άποτύπωση των χαρακτηριστικών κάποιου πρωτοτύπου. Αυτό σημαίνει, ότι ή όρθόδοξη εικόνα δέν έχει δική της ύπόσταση αλλά ή αξία της βρίσκεται στην όμοιότητά της μέ τό πρωτότυπο.

«Άλλο γάρ έστί εικών και άλλο τό εικονιζόμενον», λέγει ό Άγιος Ίωάννης ό Δα-

μασκηνός. Ἡ εἰκόνα, λοιπόν, ἀποτελεῖ τὸ αἰσθητὸ μέσο ἀνάμεσα στοὺς πιστοὺς καὶ στό πρωτότυπο, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀθέατο. Σέ αὐτὸ τὸ σημεῖο μπορούμε νὰ ἀναφερθοῦμε στὴν διάκριση τῆς εἰκόνας ἀπὸ τὸ εἶδωλο. Δύο εἶναι τὰ βασικά στοιχεῖα πού ἀποκλείουν τὴν ταύτιση εἰκόνας καὶ εἰδώλου. Πρῶτον ἡ ἱστορικότητα τῶν εἰκονιζομένων προσώπων καὶ δεύτερον ἡ ὁμοιότητα τῶν εἰκόνων μέ τὰ ἀρχέτυπά τους. Κατὰ τὸν ἅγιο Νικηφόρο «τό δέ εἶδωλον ἀνυπάρκτων τινῶν καὶ ἀνυποστάτων ἀνάπλασμα». Μέ ἄλλα λόγια, τὸ ἀρχέτυπο τοῦ εἰδώλου εἶναι ἓνα φανταστικό πρόσωπο ἐνῶ τῆς εἰκόνας εἶναι ἓνα ὑπαρκτό πρόσωπο.

Σημαντικό ἀκόμη στοιχεῖο γιὰ τὴν σωστή κατανόηση τῆς ὀρθοδόξου εἰκόνας εἶναι καὶ ἡ σημασία, πού ἀποδίδει ἡ Ἐκκλησία στά πρότυπα τῶν εἰκόνων της. Τὰ πρότυπα αὐτά μπορούν νὰ εἶναι μόνο τὰ ἴδια τὰ ἱστορικά πρόσωπα πού εἰκονογραφοῦνται καὶ ποτέ ἄλλα ἄσχετα πρόσωπα, ὅπως ἔγινε στὴν Δυτική εἰκονογραφία. Γιὰ ὅσους ζωγράφους δέν ὑπάρχουν κανόνες καὶ ὅρια, τὸ ἔργο τους μπορεῖ νὰ ὁμοιάζει μέ εἰκόνα ἀλλά δέν εἶναι. Ὁ Μέγας Βασίλειος διακηρύττει, ὅτι «ἡ τῆς εἰκόνας τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει». Ἡ θέση αὐτὴ χρησιμοποιήθηκε καὶ ἀπὸ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο γιὰ τὴν δικαίωση τῶν ἁγίων εἰκόνων. Σημειώνει ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὅτι ἡ προσκύνηση τῶν εἰκόνων εἶναι σχετικὴ καὶ τιμητικὴ, ἐνῶ ἡ λατρευτικὴ προσκύνηση ἀναφέρεται μόνο στὸν Θεό. Ἔτσι, λοιπόν, συμπερασματικά δεχόμεστε, ὅτι ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγίου ἀναφέρεται στό πρωτότυπό της καὶ μέσω τοῦ εἰκονιζομένου ἁγίου ἀπονέμεται στὸν ἴδιο τὸν Θεό.

Στό σημεῖο αὐτὸ ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε, ὅτι ἡ τυχὸν ἀδεξιότης τοῦ ἁγιογράφου νὰ ἀποδώσει ἐπιτυχῶς τὰ χαρακτηριστικά τοῦ εἰκονιζομένου προσώπου, δέν παραβλάπτει τὴν λειτουργικότητα τῆς εἰκόνας, διότι ἡ προσκύνηση τῆς εἰκόνας δέν ἀναφέρεται στίς ὑπάρχουσες ἀτέλειες ἀλλά στὴν ταύ-

τισή της μέ τὸ εἰκονιζόμενο πρόσωπο. Μᾶς ἐνδιαφέρει, δηλαδή, τὸ τί κοινὸ ἔχει ἡ εἰκόνα μέ τὸ πρωτότυπό της. Αὐτὸ ἀκριβῶς διδάσκει καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης γράφοντας: «Οὐ γάρ ἢ ὑπολέλειπται τῆς ἐμφερείας ἀλλ' ἢ ὁμοίωται, ἢ προσκύνησις».

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός παρατηρεῖ: «οἱ ἅγιοι καὶ ζῶντες πεπληρωμένοι ἦσαν Πνεύματος Ἁγίου καὶ τελευτησάντων αὐτῶν, ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνεκφοιτήτως ἔνεστι καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τοῖς σώμασιν ἐν τοῖς τάφοις, καὶ τοῖς χαρακτήρησι, καὶ ταῖς ἁγίαις εἰκόσιν αὐτῶν». Συνεπῶς πρέπει νὰ προσέξουμε, ὅτι οἱ εἰκόνες δέν εἶναι ἀπλᾶ ἀντικείμενα τέχνης ἀλλὰ ἐκφράζουν μιὰ πνευματικὴ πραγματικότητα, μᾶς τονίζουν τὸν σκοπὸ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

Ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς ἀπορρίπτοντας τὴν διάκριση ἀνάμεσα στὴν ἄκτιστη Οὐσία, ἡ ὁποία εἶναι ἀμέθεκτη καὶ ἀπρόσιτη, καὶ στὴν ἄκτιστη Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι προσιτὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἄφησε στό περιθώριο τὴν χαρισματικὴ παρουσία τοῦ Θεοῦ στίς εἰκόνες καὶ κατὰ συνέπεια τὸν ἁγιαστικὸ χαρακτήρα τῶν εἰκόνων. Αὐτὸς εἶναι καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους οἱ δυτικοὶ ζωγράφοι χρησιμοποιοῦν στά ἔργα τους πρότυπα ἄσχετα ἀπὸ τὰ εἰκονιζόμενα πρωτότυπα καὶ μάλιστα πολλές φορές ἠθικῶς διαβεβλημένα. Πολύ σωστά ὁ καθηγητὴς Δ. Τσελεγγίδης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ δυτικὴ ζωγραφικὴ δέν ἀποτελεῖ παρακμὴ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ ζωγράφου ἀλλὰ ἀποτελεῖ παρεκτροπὴ τῆς δυτικῆς θεολογίας, ἡ ὁποία ὁμως ἀποτελεῖ ἐκφραση τῆς ἐσφαλμένης ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς της.

Ὁ Νέστωρ Πατιαλιάκας γράφει: «Πῶς νὰ ἀπεικονίσει κανεὶς ὀρθὰ τίς θεῖες ἀλήθειες, αὐτές πού ἐλάχιστοι εἶδαν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι εἶδαν δέν μπόρεσαν ἐπαρκῶς νὰ τίς περιγράψουν; Τὸ ζητούμενο στὴν Βυζαντινὴ ἁγιογραφία, δέν εἶναι νὰ θαυμάσει κανεὶς μόνο καὶ νὰ ἐκστασιαστεῖ ἀπὸ αὐτὸ πού βλέπει, ἀλλὰ νὰ μπεῖ σέ ἓνα ἄλλο τρόπο σκέψης, πού ἀργότερα θὰ γίνει βίωμα

ΕΙΔΗΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

**Eurovision 2024: Αναζητώντας την
ἐλευθερία με λάθος τρόπο**

Με μεγάλη έκπληξη παρακολουθήσαμε τόν φετινό διαγωνισμό τραγουδιού Eurovision. Στόν ἐν λόγω διαγωνισμό πολλές χώρες, κυρίως Εὐρωπαϊκές, παρουσιάζουν στοιχεία τοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς κουλτούρας τους. Με ἐκφραστική διέξοδο τήν τέχνη τῆς μουσικῆς, προσπαθοῦν νά παρουσιάσουν τό ἐπίπεδο τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ ἀλλά καί τήν πολιτιστική πρόοδο τοῦ κάθε λαοῦ καί τῆς κάθε φυλῆς.

Ἐμπνευσμένη ἀπό τό Φεστιβάλ Μουσικῆς τοῦ Σάν Ρέμο πού πραγματοποιεῖται στήν Ἰταλία ἀπό τό 1951, ἡ Eurovision διοργανώνεται ἐτησίως (ἐκτός ἀπό τό 2020) ἀπό τό 1956. Ἐχει καθιερωθεῖ καί πρᾶγματι εἶναι ὁ πῖο μακροχρόνιος ἐτήσιος διεθνῆς τηλεοπτικός διαγωνισμός μουσικῆς στόν κόσμο¹.

Στό χώρο τῆς τέχνης καί τῆς μουσικῆς ὑπάρχουν καί καλλιτέχνες, πού διαμαρτύρονται γιά τήν ἐξέλιξη τοῦ θεσμοῦ τῆς Eurovision. Ὁ κ. Παντελής Θαλασσινός εἶχε δηλώσει:

«Ὅχι δέν συμφωνῶ μέ τόν θεσμό τῆς Eurovision. Εἶναι ἓνα πανηγύρι κακῆς ποιότητος... Δέν θεωρῶ ὅτι κάνουν τέχνη, αὐτοί πού κάνουν τηλεοπτικά σόου. Πρέπει νά μά-

1. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%A4%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%8D_Eurovision (ημ. προσβ. 25/6/2024)

θουμε νά ξεχωρίζουμε τή συγκίνηση ἀπό τόν ἐντυπωσιασμό»².

Ἐνῶ ὁ κ. Πέτρος Γαϊτάνος, ἀναφερόμενος στήν φετινή διοργάνωση εὐθαρσῶς εἶπε:

«Πιστεύω ὅτι ἡ Eurovision θά πρέπει νά παραδειγματίζει καί νά ἀναδεικνύει τήν ἐξέλιξη αὐτοῦ πού λέμε καλό εὐρωπαϊκό τραγούδι σέ λόγο καί μουσική. Νά ἀντιπροσωπεύει τούς λαούς... Δέν θά πῆγαινα στήν Eurovision. Ὑπάρχει πολύ δαιμονική κατάσταση, δέν ὑπάρχει καλή διάθεση. Βλέπεις πολύ δαιμονικό στοιχείο, ἄγριες φάτσες, τελετές, μαγεῖες, κέρατα! Ἀναρωτιέμαι σέ τί ὠφελεῖ ὅλο αὐτό τό πρᾶγμα;»³.

Ἡ φετινή διοργάνωση χαρακτηρίστηκε ἀπό ἀνθρώπους τοῦ χώρου ὡς «ᾠδή στήν queer⁴ κοινότητα» μέ ἀπώτερο σκοπό «νά στείλει τό μήνυμα τῆς ἀπελευθέρωσης ἀπό τά δεσμά καί τούς φόβους μας»⁵. Ἀπό τούς 37 συμμετέχοντες πού ἀνέβηκαν στή σκηνή τοῦ Μάλμε τῆς φετινῆς Eurovision 2024,

2. <https://www.newsbeast.gr/lifestyle/arthro/489234/i-eurovision-einai-ena-paniguri-kakis-poiotitas> (ημ. προσβ. 25/6/2024)

3. <https://www.rthess.gr/ellada/petros-gaitanos-sti-eurovision-yparchei-poly-daimoniki-katastasi-video/> (ημ. προσβ. 25/6/2024)

4. Queer εἶναι ἓνας ὅρος “ὀμπρέλα” (ὑπερώνυμο), πού ἀφορᾷ τίς ἔμφυλες μειονότητες, πού δέν ἀνήκουν στήν κατηγορία τῶν ἐτεροφυλόφιλων. Ἡ λέξη εἶναι ἀγγλικῆς προέλευσης καί ἀρχικά σήμαινε ὁ “περίεργος”, ὁ “παράξενος”. <https://el.wikipedia.org/wiki/Queer> (ημ. προσβ. 25/6/2024)

5. <https://klik.gr/2024/05/08/irlandia-o-satanismos-stin-eurovision/> (ημ. προσβ. 25/6/2024)

καί θά προσελκύσει τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ γιά τήν σωτηρία του. Γι' αὐτό, λοιπόν, ἡ Βυζαντινὴ τέχνη διασπᾷ τά ἐπιμέρους στοιχεία τῆς μορφῆς, περιγράφοντας τά σκληρότερα τοῦ φυσικοῦ τους, καί τά ἐνώνει πάλι ὅλα σέ γλυκιὰ ἀρμονία, ἀναπαριστώντας ἀδιάκοπα, τήν ἔνωση τῶν πιστῶν τῆς

Ἐκκλησίας σέ ἓνα σῶμα μέ κεφαλή τόν Σωτήρα Χριστό. Αποφεύγει τήν ἀνατομική ἀρτιότητα, ἀλλά πάντοτε ἡ μορφή διακρίνεται ἀκέραιη στόν λειτουργικό χωροχρόνο. Ἐκεῖ, ὅπου θά ὀδηγηθοῦμε αἰσίως μετὰ τόν προσωπικό μας ἀγώνα καί τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ».

οί ὁκτώ εἶναι μέλη τῆς ΛΟΑΤΚΙ+⁶ κοινότητας.⁷

Κατανοοῦμε τὴν προσπάθεια «ἀπελευθέρωσης τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ δεσμὰ καὶ τοὺς φόβους του». Τό ζήτημα εἶναι διαχρονικό, σύνθετο καὶ μεγάλο. Γνωρίζουμε ὅμως, ὅτι δέν στέφεται κάθε προσπάθεια μὲ ἐπιτυχία. Γιά τόν χριστιανό ἰσχύει ἡ ἐπισήμανση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος γράφει στὴν δεύτερη ἐπιστολή του πρὸς τόν συνεργάτη του Τιμόθεο (Β' Τιμ. 2, 5): «ἐάν δέ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐάν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ». Καὶ ἡ νόμιμη ἀθλήση στὸν ἀγώνα γιά τὴν ἐλευθερία εἶναι νά ἐκλέγει ὁ ἄνθρωπος πάντοτε καὶ διαρκῶς τὸ ἀγαθό, δηλαδή τόν Θεό.

Ἡ ἀναζήτηση τῆς ἐλευθερίας, τῆς ὁλοκλήρωσης, τῆς αὐτοπραγμάτωσης, μακριὰ ἀπὸ τόν Θεό ὁδηγεῖ σέ ἀναζήτηση μηχανιστικῶν, δηλαδή, μαγικῶν τρόπων. Μὲ αὐτόματες διαδικασίες, χωρίς ἐσωτερικὴ μεταμόρφωση τῆς ὑπάρξεως, χωρίς τόν ὁμορφο κόπο τῆς ἀσκήσεως, προσπαθεῖ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νά ζήσει τὴν τελειότητα. Αὐτοὶ οἱ παράμετροι κατ' ἐξοχὴν προβλήθηκαν στὴν φετινὴ διοργάνωση Eurovision. Ἰδιαίτερα ἐκφράστηκαν ἀπὸ τὸ non binary⁸ ἄτομο Bambie Thug, πού ἐκπροσωποῦσε τὴν Ἰρλανδία.

Ἡ Ἰρλανδία ἐμφανίστηκε τέταρτη στὸν πρῶτο ἡμιτελικό τῆς Eurovision 2024, ξεσήκωσε καὶ δίχασε τὸ κοινὸ μὲ τίς σατανιστικές ἀναφορές καὶ τὴ «θυσία» στὴν πεντάλ-

φα. Στό Μάλμε ὑπῆρξε ἐνθουσιασμός, ἀλλὰ στό Χ ἐπικριτικά σχόλια.⁹

Πεντάλφες, κέρατα, ξόρκια, σύμβολα μαγείας, ἓνας κερατόμορφος χορευτὴς πού θύμιζε τόν Σατανᾶ ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ performance σχολιάστηκε ὡς ἓνα συνονθύλευμα σατανιστικῶν ἐπιρροῶν καὶ αἰσθητικῆς.¹⁰

Ἡ Bambie Thug βρίσκεται μέσα σέ ἓναν κύκλο ἀπὸ κεριά, φορώντας ἓνα μαῦρο φόρεμα μὲ κέρατα στοὺς ὤμους, ἐνῶ τὰ μαλλιά του ἔχουν μετατραπεῖ καὶ αὐτὰ σέ κέρατα. Ἡ θυσία στὴν πεντάλφα γίνεται γιά νά κερδίσει ἡ Ἰρλανδία τὴ Eurovision. Τό Doomsday Blue¹¹ εἶναι ἐπίσης ἓνας «κρυφός Βαλεντίνος» γιά τόν Χάρι Πότερ, σύμφωνα μὲ τοὺς Irish Times. Ἡ πρώτη μελωδία παραπέμπει στό «Avada Kedavra» – μιὰ ἀπαγορευμένη κατάρα στὴν παράδοση τοῦ Πότερ πού «σκοτώνει τὸ θῦμα ἀκαριαῖα καὶ ἀνώδυνα»¹².

Μπορεῖ οἱ συντελεστές νά ἰσχυρίζονται, ὅτι τὸ τραγούδι «ἔχει νά κάνει μὲ τὴν προσπάθεια γιά ἀποδοχὴ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ κάθε ἀτόμου»¹³, ὅμως μετὰ τὴν παρουσίᾳ του στὴν πίστα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ διαγωνισμοῦ αὐτό πού ἔμεινε στὸν περισσότερο κόσμο ἦταν τα σατανιστικὰ σκηνηκὰ.

Τό Doomsday Blue ξεκινάει καὶ τελειώνει μὲ τὴ φράση «Ἀβάντα Κεντάβρα, μιῶ γιά νά καταστρέψω». Ἔτσι ἀντιλαμβάνεται ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τόν αὐτοπροσδιορισμὸ καὶ τὴν ἐλευθερία του; Γιά νά εἶναι εὐτυχισμένος καὶ χαρούμενος θά πρέπει νά καταστραφοῦν ὅλοι ὅσοι μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο τὸν δυσκολεύουν; Καὶ συνεχίζει τὸ τραγούδι μὲ τοὺς παρακάτω στίχους:

9. <https://klik.gr/2024/05/08/irlandia-o-satanismos-stin-eurovision/> (ἡμ. προσβ. 25/6/2024)

10. <https://dailymedia.com.gr/tv/56121/eimai-queer-kai-magissa-h-satanistria-irlandi-poy-prokalese-rigi-sti-skini-tis-eurovision-einai-to-neo-favori-vids.html> (ἡμ. προσβ. 25/6/2024)

11. Μτφ. «Τὸ μπλέ τῆς Ἀποκάλυψης» ὁ τίτλος τοῦ τραγουδιοῦ τῆς Ἰρλανδίας.

12. <https://klik.gr/2024/05/08/irlandia-o-satanismos-stin-eurovision/> (ἡμ. προσβ. 25/6/2024)

13. <https://dailymedia.com.gr/tv/56121/eimai-queer-kai-magissa-h-satanistria-irlandi-poy-prokalese-rigi-sti-skini-tis-eurovision-einai-to-neo-favori-vids.html> (ἡμ. προσβ. 25/6/2024)

6. Τα ἀρχικά ΛΟΑΤΚΙ σημαίνουν: Λεσβία, Ομοφυλόφιλος, Αμφιφυλόφιλος, Τρανς, Queer καὶ Ἴντερσεξ άτομα. <https://www.tanea.gr/2022/06/21/greece/loatki-i-sosti-orologia-pou-polloi-den-gnorizoun-gia-ti-koinotita/> (ἡμ. προσβ. 25/6/2024)

7. <https://www.lifo.gr/now/entertainment/eurovision-2024-oi-queer-kallitehnes-toy-fetinoy-diagonismoy> (ἡμ. προσβ. 25/6/2024)

8. Τὸ μὴ-δυναδικό, (ἀγγλ. non-binary) ἢ genderqueer (ἐλληνικά: φυλοδιαφορετικό), εἶναι ἡ ὑπαρξὴ ἑνὸς φάσματος ταυτοτήτων φύλου πού δέν εἶναι ἀποκλειστικά ἀρρενωπές ἢ θηλυκές — ταυτότητες πού βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὸ δυναδικὸ φύλο. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B7_%CE%B4%CF%85%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%86%CF%8D%CE%BB%CE%BF (ἡμ. προσβ. 25/6/2024)

«Τά αἰσθήματα πού ἔχω, δέν μπορῶ νά τ' ἀποφύγω

Μέσα ἀπό γλωσσοδέτες, μιά κατάρρα ἔπεσε πάνω σου...

Καί ὅλα τά πράγματα πού θά 'θελες νά ἔχεις, τά χάνεις»¹⁴

Αὐτή ἡ ἀντίληψη περί ἐλευθερίας διαφέρει ἀπό τήν διδασχὴ καί παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας. Σύμφωνα μέ τήν διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, ἡ ἀληθινή ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου ἐνοικεῖ σέ τρεῖς ἀρχές πού βρίσκονται σέ ἀμοιβαία σχέση καί οὐσιαστικά σημαίνουν τό ἴδιο πρᾶγμα:

- τήν ὁμοίωση πρὸς τόν Θεό
- τήν ἐνάρετη ζωὴ καί
- τή συμφωνία μέ τή ἀνθρώπινη φύση.¹⁵

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἀδιάκοπα ἀποδεικνύουν, πῶς ὁ πεπτωκὴς ἀνθρώπος εἶναι στήν οὐσία δοῦλος, ἐνῶ ὁ ἴδιος θέλει νά πιστεύει, ὅτι εἶναι ἐλεύθερος ἢ ἐλευθερωμένος. Ὁ πεπτωκὴς ἀνθρώπος ζεῖ στήν πραγματικότητα ἐνωμένος ἄρρηκτα μέ τή σάρκα, κυριαρχεῖται ἀπό τόν «νόμον τῆς σαρκός», ὑποδουλώνεται στίς αἰσθήσεις του, ὑφίσταται τήν τυραννία τῶν ἐπιθυμιῶν του, ὑπόκειται στήν ἀναζήτησιν τῆς ἡδονῆς καί στό φόβο τῆς ὀδύνης, ὑπηρετεῖ τίς κακίες του, συνοπτικά εἶναι δοῦλος τῶν παθῶν του. Στή δεδομένη κατάσταση ὁ ἀνθρώπος δέν εἶναι πλέον ὁ ἑαυτός του¹⁶.

Ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ ὁ Σῦρος παρατηρεῖ: «Ὁ μὴ ὑποτάσσων τῷ Θεῷ τό ἑαυτοῦ θέλη-

μα, ὑποταγήσεται τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ»¹⁷. Οἱ ἐμπαθεῖς δυνάμεις ἀσκοῦν μεγάλη ἐπιρροή στόν ταλαίπωρο ἀνθρώπο, ὅταν αὐτός ἀνοίγεται σέ αὐτές καί τίς εἰσάγει στή ζωὴ του, ἀποστρεφόμενος κάθε καλό καί ὑπηρετῶντας τά πάθη του. Ἀρνούμενος τόν Θεό καί ζώντας παρὰ φύσιν, στήν κατάστασιν τῆς ἁμαρτίας, ὁ πεπτωκὴς ἀνθρώπος, βιώνει τήν τραγικότητα, πού περιγράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στό 7ο κεφάλαιο τῆς ἐπιστολῆς πού ἔστειλε στούς Ρωμαίους:

«15 ὃ γάρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω οὐ γάρ ὃ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ τοῦτο ποιῶ...17 νυνὶ δέ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία...19 οὐ γάρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν τοῦτο πράσσω...24 Ταλαίπωρος ἐγὼ ἀνθρώπος! τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;»

Ὁ μοναδικὸς τρόπος γιὰ νά ἀλλάξει αὐτή ἡ κατάσταση καί νά ἀπολαύσει ὁ ἀνθρώπος τήν ἀληθινὴ ἐλευθερία εἶναι νά ζήσει τήν ἐν Χριστῷ ζωὴ. Ὁ ἀνθρώπος μπορεῖ νά ἐπιτελέσει τήν ἐλευθερία του σέ ὅλη τῆς τῆς τελειότητα μέ τήν τήρησιν τῶν θεῶν ἐντολῶν, οἱ ὁποῖες τοῦ δείχνουν, πῶς νά αὐξάνει στήν ἀρετὴ καί προοδευτικὰ νά ἐνώνεται στενά μέ τόν Θεό¹⁸.

Ὁ ἐνωμένος μέ τό Θεό ἀνθρώπος, μέ τήν ἄσκησιν καί τά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἐλεύθερος στήν ἐλευθερία τοῦ Θεοῦ.

14. <https://lyricstranslate.com/el/bambie-thug-dooms-day-blue-greek> (ἡμ. προσβ. 25/6/2024)

15. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Περί ψυχῆς καί Ἀναστάσεως*, 85, PG 46, 101CD-104A

16. JEAN CLAUDE LARCHET, *Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ*, (Μτφρ. ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΟΥΛΑΣ), ἔκδ. Ἀποστολική Διακονία, ΑΘΗΝΑ 2008, τ.1, σ. 155

17. ΙΣΑΑΚ ΣΥΡΟΥ, *Λόγος 42, ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΑΣΚΗΤΙΚΑ, ΑΘΗΝΑΙ* χ.χ σσ. 174-175. Πρβλ. JEAN CLAUDE LARCHET, *Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ*, (Μτφρ. ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΟΥΛΑΣ), ἔκδ. Ἀποστολική Διακονία, ΑΘΗΝΑ 2008, τ.1, σ. 156

18. JEAN CLAUDE LARCHET, *Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ*, (Μτφρ. ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΟΥΛΑΣ), ἔκδ. Ἀποστολική Διακονία, ΑΘΗΝΑ 2008, τ.1, σ. 148

Ἱστοσελίδα τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ:

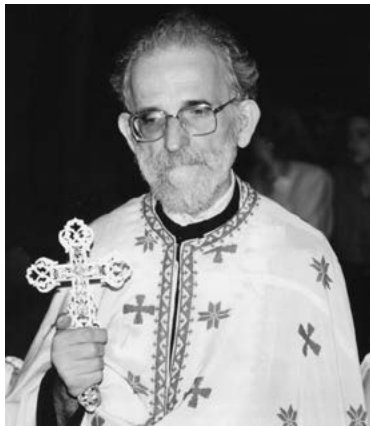
www.ecclesia.gr, e-mail: ierasynodos@ecclesia.gr

Ἱστοσελίδα τῆς ΣΥΝΟΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ:

www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/heresies/HERESIES.HTM

e-mail: aireseis@gmail.com τηλ. 210 7272240-3, fax: 210 7272244

Ἱστοσελίδα τῆς Π. Ε. Γ.: www.ppu.gr τηλ. 210 6396665, fax: 210 6082219

**ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΙΣΤΟΥΜΕ
του π. Αντωνίου Αλεβιζοπούλου
και συνεργατών του**

1. «Η Ὁρθοδοξία μας».
2. «Η Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Πίστη-Λατρεία- Ζωή».
3. «The Orthodox Church. Its Faith, Worship and Life».
4. «Η ἀστρολογία στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
5. «Ποιμαντική ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας».
6. «Ἐγχειρίδιο αἱρέσεων καὶ παραχριστιανικῶν ομάδων», (ἐκδ. Γ').
7. «Πεντηκοστιανοὶ καὶ Ὁρθοδοξία».
8. «Μετενσάρκωση ἢ Ἀνάσταση; Ὁρθόδοξη θεώρηση τοῦ Κακοῦ», (ἐκδ. Β').
9. «Ἀποκρυφισμός, Γκουρουϊσμός, «Νέα Ἐποχή», (ἐκδ. Γ').
10. «Διαλογισμὸς ἢ προσευχή; Ὁρθόδοξη θεώρηση».
11. «Η Λατρεία τῆς «Σκοπιᾶς», (τόμος Α').
12. «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά καὶ Ὁρθοδοξία», (τόμος Γ').
13. «Η χαμένη ἀθωότητα. Περιπλανήσεις σὲ δρόμους τοῦ Ἑωσφόρου».
14. «Νεοφανεῖς αἱρέσεις-Καταστροφικὲς Λατρεῖες στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
15. «Ἐγκληματικὸ δόγμα. Ἐμπειρίες πρώην σατανιστῶν».
16. «Ὁμάδες ἀσυμβίβαστες μὲ τὴν Ὁρθόδοξη πίστη», ἐκδ. Ζ' Πανορθόδοξου Συνδιασκέψεως (Ἀλίαρτος 20-26/9/1995).
17. «Ναζισμὸς μὲ ἄλλο πρόσωπο. Μεθοδεύσεις ὁλοκληρωτικῶν αἱρέσεων καὶ παραθρησκευτικῶν ομάδων».
18. «Ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων. Προβληματική καὶ στρατηγική».
19. «Νεοσατανισμός. Ὁρθόδοξη θεώρηση καὶ ἀντιμετώπιση».
20. «Ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. Πρακτικὸς ὁδηγὸς γιὰ τὴν οἰκογένεια».
21. «Τὸ Νόημα τῆς ζωῆς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
22. «Καταστροφικὲς λατρεῖες στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ νομικὴ ἀντιμετώπισή τους».
23. «Αὐτογνωσία, αὐτοπραγμάτωση, σωτηρία».
24. «Ρωμαιοκαθολικισμός, Προτεσταντισμός καὶ Ὁρθοδοξία».

25. «Ἀφιέρωμα στὸν π. Αντώνιο Αλεβιζόπουλο» ἐκδ. Π.Ε.Γ.
26. Μοναχῆς Ἀντωνίας, «Νεοπεντηκοστιανοὶ στὴν Ἑλλάδα», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
27. Νικολάου Σταυριανίδη, «Θρησκευτικὴ Ἐλευθερία», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
28. Νικολάου Σταυριανίδη, «Θεοσοφία - «Νέα Ἐποχή», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
29. Κωνσταντίνου Γρηγοριάδη, «Σχεδιάσμα Ὁρθόδοξου Κατηχήσεως», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
30. Ἰωάννου Μηλιῶνη, «Ναὶ ἢ ΟΧΙ στὸ Χάρι Πότερ;», ἐκδ. Π.Ε.Γ. (ἐκδ. Δ').
31. Λεωνίδου Ἰ. Φιλιππίδου. «Ἡ Παγκόσμιος προσδοκία Θεανθρώπου Λυτρωτοῦ», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
32. Κωνσταντίνου Γρηγοριάδη, «Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Ἑβδομάς», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
33. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», (τεύχη 1-20 σὲ 5 τόμους), ἐκδ. Π.Ε.Γ.
34. «Σατανιστικὲς παγίδες» (σειρά Β'), ἐκδ. Π.Ε.Γ.
35. Κυριακού Κυριαζόπουλου, «Σαηντολογία», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
36. Κωνσταντίνου Χολέβα, «Ποιοὶ καὶ γιατί ἀμφισβητοῦν τὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοση;», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
37. Ἄννας Μπουρδάκου, «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά. Ἀπὸ τό Α στοῦ Ω», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
38. π. Κυριακοῦ Τσουροῦ, «Ὁ Νεοπαγανισμὸς τῆς «Νέας Ἐποχῆς», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
39. Χρήστου Ταγαράκη, «Εἶναι ἡ γιόγκα σωματικὴ ἀσκήση-γυμναστική;», ἐκδ. Π.Ε.Γ.
40. Κωνσταντίνου Παπαχριστοδοῦλου, «Προφῆτες καὶ ψευδοπροφῆτες», ἐκδ. Π.Ε.Γ.

Βιβλία ἄλλων ἐκδόσεων τοῦ συνιστοῦμε

1. π. Κυριακοῦ Τσουροῦ, «Σύγχρονες αἱρέσεις καὶ «Νέα Ἐποχή». Ποιμαντικὴ προσέγγιση - Ὁρθόδοξη ὁριοθέτηση», ἐκδ. Ἑννοια.
2. π. Χρυσοστόμου Μαϊδῶνη, Ὁριοθέτηση πίστεως, Ἀρναία 2007.
3. πρωτ. Βασιλείου Γεωργοπούλου, «Ἡ αἵρεση τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά. Τί πρέπει νὰ γνωρίζουμε», ἐκδ. Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τριφυθοῦντος.
4. «Ἡ Ὁμοιοπαθητικὴ ἀσυμβίβαστη μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Πίστη», ἐκδ. Π.Ε.Γ Βορείου Ἑλλάδος, (ἐξαντλήθηκε). Ὑπάρχει στὴν ἱστοσελίδα: www.orthodoxnet.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=41
5. Μοναχοῦ Ἀρσενίου Βλιαγκόφτη, «Σύγχρονες Αἱρέσεις. Μία πραγματικὴ ἀπειλή», ἐκδ. Παρακαταθήκη (τηλ. 2310 222511).
6. Βουδιστικὲς αἱρέσεις στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», ἐκδ. Παρακαταθήκη (τηλ. 2310 222511).

Τὰ βιβλία διατίθενται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Ἄν δὲν τὰ βρίσκετε μπορεῖτε νὰ ἀπευθυνθεῖτε στὴν Π.Ε.Γ. τηλ. 210 6396665, προκειμένου νὰ σᾶς ἀποσταλοῦν ἐπὶ ἀντικαταβολῇ.

ΚΟΥΠΟΝΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Πρός ΠΕΓ
Μεσογείων 429
Άγία Παρασκευή, Τ.Κ. 153 43
Τηλ.: 210-63.96.665, FAX: 210-60.82.219

Παρακαλώ νά μου στείλετε τό/ά βιβλίο/α

στην παρακάτω διεύθυνση μου:

Επώνυμο: Όνομα:

Όδός & αριθμός:

Ταχ. Κωδ. & Πόλη: Τηλ.:

Παρακαλώ όπως μου αποσταλούν επί αντικαταβολή.

Ό παραγγέλλων

.....

Ό ΔΙΑΛΟΓΟΣ κυκλοφορεί καί αποστέλλεται ΔΩΡΕΑΝ.

ΚΟΥΠΟΝΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΜΑΣ*

Πρός ΠΕΓ
Μεσογείων 429
Άγία Παρασκευή, Τ.Κ. 153 43
Τηλ.: 210-63.96.665, FAX: 210-60.82.219

Παρακαλώ, μέ ενδιαφέρει νά μου αποστέλλετε τό περιοδικό «ΔΙΑΛΟΓΟΣ» στην παρακάτω διεύθυνση μου:

Επώνυμο: Όνομα:

Όδός & αριθμός:

Ταχ. Κωδ. & Πόλη: Τηλ.:

* Συμπληρώνεται σέ περίπτωση αλλαγής διεύθυνσεως ή έγγραφης νέου παραλήπτου.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΓΟΝΕΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ

Τ.Θ. 60120

153 10 ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΠΑΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο Γλυκών Νερών
Αριθμός Αδείας 104

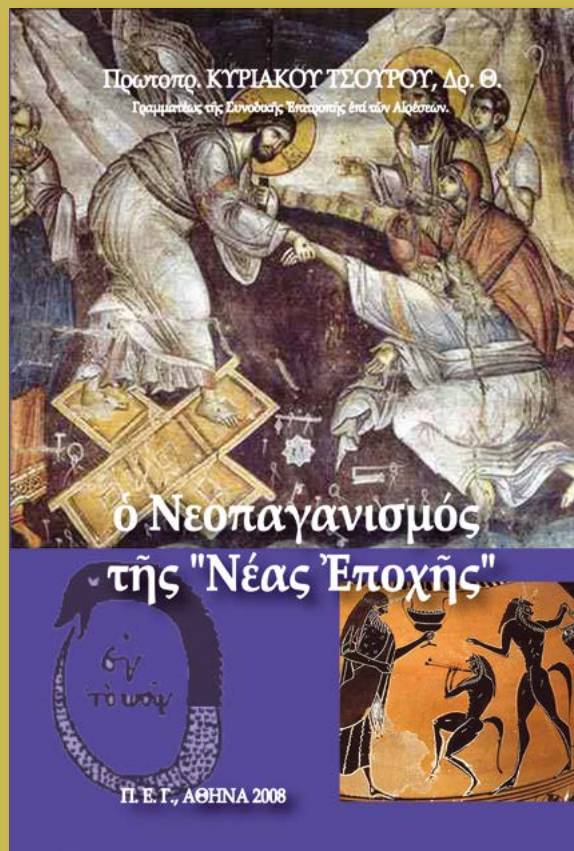

Κωδικός: 4981 ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ - ΑΡΙΘ. ΑΔΕΙΑΣ 528/95

Ο ΝΕΟΠΑΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ “ΝΕΑΣ ΕΠΟΧΗΣ”

Τό φαινόμενο του “νεοπαγανισμού”, ως μιᾶς ἀπό τίς πολλές “ἀτραπούς” τῆς “Νέας Ἐποχῆς”, δημιουργεῖ σύγχυση στούς Ὀρθόδοξους Ἕλληνες καί ἀποτελεῖ ἕνα σοβαρό ποιμαντικό πρόβλημα καί ὄχι μόνο. Τό σύνθημα, πού ἀκούγεται στόν “χῶρο” αὐτό: “ἢ Ἕλληνας ἢ Χριστιανός”, καίτοι γιά μᾶς οὐσιαστικά εἶναι ἕνα ψευδεπίγραφο δίλημμα, δέν πρέπει νά ὑπερεκτιμᾶται, ἀλλά οὔτε καί νά ὑποβαθμίζεται. Πολύ περισσότερο, ὅταν τά Ἑλληνικά “ἀρχαιολατρικά” ρεύματα δραστηριοποιοῦνται ὡς ἕνας “νέος ἀντιχριστιανισμός” καί, σέ ἀρκετές περιπτώσεις, μέ ἔντονο ἐθνικιστικό χαρακτήρα.

Ἡ ἀντιπαράθεσή τους πρὸς τόν Χριστιανισμό συνοδεύεται συχνά ἀπό φανατισμό καί ἀκρότητες, προκατάληψη, ἀπειλές καί ὕβρεις, ἀπαξιωτικές ἐκφράσεις, ἀνεπίτρεπτους χαρακτηρισμούς, ὑπερβολές, διαστρεβλώσεις, ἀβάσιμους ἰσχυρισμούς καί ἔλλειψη ἐπιστημονικῆς τεκμηρίωσης τῶν λεγομένων καί γραφομένων. Χρησιμοποιοῦν διχαστικά συνθήματα, πού ἀπειλοῦν νά πλήξουν τήν ἐθνική μας ὁμοψυχία καί νά διχάσουν τοὺς Ἕλληνες σέ “Ἕλληνες” καί “Χριστιανούς”.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΘΕΙΤΕ ΤΟ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ,
ἢ τήν Π.Ε.Γ., τηλ. 210 6396.665.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΝΗΣ ΕΙΝΑΙ ΣΥΧΝΑ ΔΡΟΜΟΣ ΧΩΡΙΣ ΓΥΡΙΣΜΟ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΘΕΙΤΕ ΤΟ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ,
ἢ τήν Π.Ε.Γ., τηλ. 210 6396.665.